

ANITKABİR

YIL 16 • Sayı: 63

EKİM 2016 DERGİSİ

“Efendiler! Size şunu söyleyeyim ki, inkılâpçı Türkiye Cumhuriyeti’ni benim şahsımla var zannedenler çok aldaniyorlar. Türkiye Cumhuriyeti, her manası ile büyük Türk milletinin öz ve aziz malıdır. Kıymetli evlâtlarının elinde daima yükselecek, ebediyen yaşayacaktır.”

Mustafa Kemal Atatürk

"(...) Onun için millî ticaretimizi yükseltmeğe mecbursunuz. Bütün bu basit fakat hayatî hakikatleri bilerek, bilmeyenlere de yolu ile veya zor ile anlatarak gayemize yürüyeceğiz. Hepiniz pek güzel anlamışsınızdır ki, bizi o gayeye varmaktan (amaca ulaşmaktan) meneden (alıkoyan) iki kuvvet vardır. Biri haricî (dış) düşmanlardır. Bunlar bizi bir müstemleke (sömürge) haline koymak için terakkimizi (ilerlememizi) istemeyenlerdir. Fakat çiftçi arkadaşlar, muhterem babalar, bizim için bunlardan daha muzir (zararlı), daha mühlik (yok eden/öldüren) bir sınıf daha vardır: O da içimizden çıkması muhtemel olan hainlerdir. Akli eren, memleketi seven, hakikati gören kimselerden böyle düşman çıkmaz, içimizde böyleleri çıkarsa onlar ya akli ermeyen cahiller, ya memleketi sevmeyen fenalar, ya hakikati görmeyen körlerdir. Biz cahil dediğimiz vakit mutlaka mektepte okumamış olanları kastetmiyoruz. Kastettiğim ilim, hakikati (gerçekleri) bilmektir. Yoksa okumuş olanlardan en büyük cahiller çıktığı gibi, hiç okumak bilmeyenlerden de bilhassa sizlerin içinde görüldüğü gibi, hakikati (gerçekleri) gören hakikî (gerçek) âlimler çıkar..."

ANITKABİR DERGİSİ
YIL: 16 SAYI: 63 EKİM 2016

Atatürk'ü dünya görüşünü yaymak ve
Anıtkabir'i tanıtmak amacıyla üç ayda bir yayımlanır.

ANITKABİR DERNEĞİ Adına İmtiyaz sahibi
E. Tuğgeneral Şadi ÖNER

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Yrd. Doç. Dr. Ali GÜLER

Yayın Kurulu
E. Tuğg. Şadi ÖNER
Prof. Dr. Seçil Karal AĞÜN
Prof. Dr. Bige SÜKAN
Prof. Dr. Lütfü ÇAKMAKÇI
Prof. Dr. Birsan GÖKÇE
Prof. Dr. Oğuz AYTEPE
E. Tuğg. M. Tefvik BEDÜK
Yrd. Doç. Dr. Ali GÜLER
Dr. Gül ULUĞTEKİN
Güneş MÜFTÜOĞLU
Sevim BAKIR

Dergiyi Yayına Hazırlayan
Mustafa DOĞAN

Yönetim Yeri
Turgut Reis Caddesi
Arzu Apt. No: 3/5
Tandoğan / ANKARA
Tell: 0 (312) 213 16 58
Faks: 0 (312) 222 72 06
e-posta: anitder@ttmail.com

Anıtkabir Komutanlığı
0 (312) 231 18 61
0 (312) 231 52 80

Dergide yayımlanan yazılar, yazarların düşünceleridir.
Gönderilen yazılar, basılsın veya basılmasın iade edilmez.
Anıtkabir derneği veya Anıtkabir Komutanlığı sorumlu tutulamaz.
Yazılar için telif hakkı ödenmez.
Dergimiz Basın Ahlak Yasalarına uymayı taahhüt eder.

Yıllık Abonelik Bedeli 8 TL.
Yayın Türü: Süreli-Yayın
Basım Tarihi / Yeri: 1 EKİM 2016 / ANKARA

Yapım:
Yorum Basın Yayın Sanayi Ltd. Şti.
Başkent Organize Sanayi Bölgesi
Recep Tayyip Erdoğan Bulvarı No:12
Malıköy Sincan 06909 Ankara / Türkiye
t: 0 312 395 21 12 • f: 0 312 394 11 09
info@yorummatbaa.com
www.yorummatbaa.com

Değerli Okuyucular,
Oldukça sıcak geçen yaz aylarından
sonra yeniden sizlerle birlikteyiz.

Bu dönem içerisinde, Devlete ve
Türk Ordusunun içine sızmış bir grubun,
devletin silah ve harp araçlarının bir
bölümünü gasp ederek millette karşı
kullandığı bir terör eylemi ile karşılaştık.
Ancak asil Türk Milleti bu kişilere gerekli
yanıt vermiş ve tercihinin demokrasiden
yana olduğunu göstermiştir.

Şadi ÖNER
Anıtkabir Derneği Başkanı

Gün, Cumhuriyetimizin temel
nitelikleri olan demokratik, laik, sosyal, hukuk devleti
etrafında birleşme ve Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün yolunda
ilerleme zamanıdır. Cumhuriyetin temel niteliklerine bağlı ve
Atatürk'ün gösterdiği yolda ilerleme inancıyla yetiştirilmiş
Türk Silahlı Kuvvetleri hiçbir dönemde içinden geldiği halkına
silah doğrultmamıştır. Bu nedenle Ordu'ya ve Mehmetçiğe
her zaman olduğundan daha çok sahip çıkılmalıdır.

Bu dönem sonrası siyasi görüşü ne olursa olsun Anıtkabir'e
gelen ziyaretçilerimiz her geçen gün artmış, halkımız
Atatürk'ün etrafında birleştiğini göstermiş ve Atatürk'ün
çeşitli söylev ve demeçlerinde tarikatlar ile ilgili söylemiş
olduğu sözlerde ne kadar haklı olduğu bir kez daha
görülmüştür.

Değerli Okuyucular,
Bu sayımızda da, Anıtkabir'i ziyaret eden heyetlerin duygu
dolu ifadelerini, değerli yazarlarımızın değişik bakış açısı
ile değerlendirdikleri konuları ve mutluluklarını Atatürk ile
paylaşan değerli ziyaretçilerimizi göreceksiniz.

Derneğimiz himayesinde gerçekleştirilen, 2016 yılı
Anıtkabir Fotoğraf Yarışmasına, daha fazla katılımı
sağlamak, sonbaharda ve 29 Ekim ile 10 Kasım tarihlerinde
de Anıtkabir'in görüntülerini elde edebilmek amacıyla
yarışma için fotoğrafların teslim tarihi 28 Kasım 2016 gününe
ertelenmiştir. Bir sonraki sayımızda bu fotoğrafları ve yarışma
sonuçlarını bulabilirsiniz.

Sevgili Okuyucular,
Dergimizin geliştirilmesi için her zaman önerilerinizi
ve katkılarınızı beklediğimizi bir kez daha anımsatır,
önümüzdeki günlerde coşkuyla kutlayacağımız 29 Ekim
Cumhuriyet Bayramı ve Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu
büyük önder Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün ölüm yıldönümü
olan 10 Kasımı saygıyla anmak üzere Anıtkabir'de görüşmek
dileğiyle saygılar sunarım.

İÇİNDEKİLER

2 Anıtkabir'i Ziyaret Eden Resmi Heyetler

8 Amerika Birleşik Devletleri
Lozan Barış Antlaşması'nı İmzaladı mı?
Prof. Dr. Bige SÜKAN

10 Lider İçin Kendini Ateşe Atmak
Yrd. Doç. Dr. Ali GÜLER

16 Atatürk'ün 1907 Misak-ı Millisi
Özen TOPÇU

19 Cumhuriyet Döneminde
İmam Hatip Okullarının Açılması
Barış ATAGÜN

25 Türk Musikisinin Gelişimi ve Elli Cumhuriyet Yılı
Ahmed Adnan SAYGUN

32 Etkinlikler

33 Objektife Takılanlar

36 Mutluluklarını Atatürk ile paylaşanlar

40 Anıtkabir Dergisi'nde Yayımlanacak
Yazılarla İlgili Esaslar

ANITKABİR DERGİSİ ABONELİĞİ

Anıtkabir Dergisine abone olmak isteyenlerin; yıllık (4 sayı için) 8 TL'lik abone ücretini
aşağıdaki hesap numaralarından birine yatırmaları ve telefon numaraları dâhil adreslerini tarafımıza bildirmeleri gerekmektedir.
Tel: 0 (312) 213 16 58

E-posta: anitder@ttmail.com; bilgi@anitkabir.com

ANITKABİR DERNEĞİ İKTİSADİ İŞLETMESİ

POSTA ÇEKİ HESAP NO: 604 61 34

TÜRKİYE İŞ BANKASI BEŞEVLER IBAN NO: TR05 0006 4000 0014 2190 9090 90

Анıткабır'ı Зıярет Еден Ресми Хейетлер

12.07.2016 АЛМАНЫА К.К. КОРГ. ЈОРГ ВОЛЛМЕР ВЕ БЕРАБЕРІНДЕКІ HEYET

12.07.2016 BAŞBAKANLIĞIN MİSAFİRİ UKRAYNA ASKERİ HEYETİ

Anıtkabir'i Ziyaret Eden Resmi Heyetler

14.07.2016 ANKARA BAROSUNUN KURULUŞ YIL DÖNÜMÜ

[illegible]

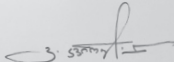
19.07.2016 GÜRCİSTAN BAŞBAKANI VE BERABERİNDEKİ HEYET

I am privileged to honor the memory of the great Turkish statesman and the founder of the modern Turkish Republic—Mustafa Kemal Atatürk.

I would like to extend my full admiration to his reforms and legacy which created a modern, strong state and are truly inspiring.

As a towering figure of the 20th century, Atatürk will always have a special place among the greatest national leaders in history.

3.

Giorgi Kvirikashvili
Prime Minister of Georgia

Çağdaş Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu ve büyük Türk devlet adamı Mustafa Kemal Atatürk'ün anısını onurlandırabildiğim için ayrıcalıklıyım.

Çağdaş, güçlü bir ülke yaratan ve gerçekten ilham verici olan reformlarına ve mirasına imreniyorum.

20. yüzyılın önde gelen figürlerinden biri olarak Atatürk, tarihte en büyük milli liderlerin arasında özel bir yere sahip olacaktır.

Giorgi Kvirikashvili / Gürcistan Başbakanı

Anıtkabir'i Ziyaret Eden Resmi Heyetler

20.07.2016 KIBRIS BARIŞ HAREKATIN 42'İNCİ YILDÖNÜMÜ
DOLAYISIYLA TÜRKİYE MUHARİP GAZİLER DERNEĞİ

23.08.2016 MOLDOVA CUMHURİYETİ BAŞBAKAN YARDIMCISI
VE DIŞİŞLERİ BAKANINDAN OLUŞAN HEYET

Anıtkabir'i Ziyaret Eden Resmi Heyetler

24.08.2016 ULUSLARARASI LIONS MD118 KONFEDERASYONU VE HEYETİ

24. 08. 2016

Büyük Önder, tüm milletler Atası,
Senin manevi huzurunda temsil ettiğin kurum
adına bulunmak duygularına sızarak bu Cumhuriyet
kaderi olarak muradın bana.

Aktığın yolda, göstüğün hedefte ilerlemeye
ve uygun gördüğün şekilde yapmaya devam
edeceğiz. Cumhuriyetimizi korumak emretiler
ettiğin birer birer en iyi vaziyet.
Onunda saygı ve sevgiyle selamlar.

18-U Yandım Çarısı
Fikretiye Akatlar
Ömer Zihni Şengül

uluslararası Lions Derneği
Konfederasyonu Başkan
Nihat Başar

26.08.2016 TÜRKİYE İŞ BANKASININ 92'NCİ KURULUŞ YIL DÖNÜMÜ NEDENİYLE İŞ BANKASI PERSONELİNDEN OLUŞAN HEYET

Ankara, 26 Ağustos 2016

Cumhuriyetimizin ve Türkiye İş Bankasının Kurucusu,
Yüce Önderimiz Gazi Mustafa Kemal Atatürk,

Siyasi bağımsızlığın, ekonomik bağımsızlıkla parçalanmadığı
sözce kalıcı olmayacağı düşüncesiyle kurulan Türkiye İş
Bankası'nın 92'inci kuruluş yıldönümünde yüce
huzurlarınızda olmanın onurunu yaşıyoruz.

Cumhuriyetimizin ilk milli bankası olan ve ülkemizin en
büyük özel bankası unvanını yıllardır taşıyan bu
kurumun mensupları olarak minnet, bağlılık ve şükran
duygularımızı sunuyoruz. Mirasımıza sahip çıkmaya,
ülkenin daha parlak bir geleceğe taşınması, kalkınması
ve kalkınması için üstlendiğimiz sorumluluğu her koşulda
yerine getirmeye azim ve kararlılıkla devam edeceğiz.

Türkiye İş Bankası Ailesi olarak, 100 yılımıza emin
adimlarla yürürken bu mutlu günümüzde arız hatıranız
önünde minnet, ölgün ve saygıyla eğiliyoruz. 92. kuruluş
yıldönümünüzün tüm ulusumuzda kutlu olmasını diliyoruz.

Ruhunuz şad olsun,
En derin saygılarımızla,

[Signature]

27 Haziran 2016
Pazar Geli

ULU ATAM

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi 2016 mezunları ve Öğretim Üyeleri olarak huzurunda. Bizlere manevi miras olarak bıraktığın "akıl ve bilim" yolunu yetiştirdiğin yeni nesil hekimlerini. le gurur duyuyoruz.

"Türk vatandaşlarının sağlığı ve sağlanması. her zaman öncelikli olmuştur ulusal sorumluluğumuz. Bu Cumhuriyetin, bilimsel, bilimsel ve bedensel bakımlarından gözetil ve yüksek düzeyli koruyucu hizmetleri" sözünün doğrultusunda, genç meslektaşlarımızın donanımlı birer hekim olarak ilke sağlığı için büyük katkıları bulunduklarında ve aynı zamanda Cumhuriyetin birer koruyucusu olabilecekleri emindir.

Değerli, saygı ve minnetle seni hep hatırlayacağız.

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi 2016 ve 1976 Mezunları ve Öğretim Üyeleri a dinar

Prof. Dr. S. C. ALTUN
H. B. T. Fak. Dekanı

Anıtkabir'i Ziyaret Eden Resmi Heyetler

27.06.2016 HACETTEPE TIP FAKÜLTESİ 2016 YILI MEZUNLARI VE ÖĞRETİM ÜYELERİ

Büyük Atatürk,
Bizim Türk Cumhuriyeti ve İslamımlar
Deneyi olarak, İstiklal mücadelesinin
en önemli nihai taşı olan 30 Ağustos
zaferini 94 yılında ve bu kadar
büyük bir başarıyla 94 yılında
da olmaktan büyük bir mutluluğuz.

Toplumumuzda hedef olan kopuşun
"savunma" hedefi doğrultusunda,
bilimsel ve teknolojik olarak
bilimsel, teknolojik, uygarlık ve refah
bilimsel olan mücadelesi, bilimsel
bilimler ve teknolojilerle
bilimsel mücadelesidir.

İstiklal mücadelesini ve bilimsel
bilimsel mücadelesini ve bilimsel
bilimsel mücadelesini ve bilimsel

31.08.2016 TÜRKİYE SANAYİCİ İŞ ADAMLARI
DERNEĞİNDEN KATILAN 30 KİŞİLİK HEYET

Anıtkabir'i Ziyaret Eden Resmi Heyetler

30.08.2016 30 AĞUSTOS ZAFER BAYRAMI

Aziz Atatürk,
Bugün Büyük Zafere'nin 94. Yıldönümüne millet olarak büyük bir gurur ve heyecanla yad ediyoruz.
Tüm yokluk, yoksulluk ve zorluklara rağmen Kuruluş Savaşımızı Büyük Zafere ulaştıran çöm ve inançla emeğinle olan Cumhuriyetimizi paydalar kılmak için var gücümüzle çalışıyoruz.
Ülkemizi bu kulu yarıyışından aklı kaymak isteyen terör örgütlerinin hain saldırılarına aldırmaçtan ihmal caddelerin beşyaprağı uğratarak birlik beraberlik ve dayanışma içinde istiklal mücadelemizi sürdürüyoruz.
Bugün hayata geçirdiğimiz Osmanlı Çarşı Köprüsü ve Şişli Sultani Selim Köprüsü gibi ülkenin gurur kaynağı olan tarihi projeler, mücadelemize bir tezahürdür.
Aziz milletimizin, 1946 yıl önce elbışığı gibi tüm ferikliklerini bir tarafa bırakarak 15 Temmuz gecesi ortaya koyduğu irade, en büyük güven kaynağıdır.
Zat v. Allahın ve aziz şehitlerinin bizlere emaneti olan bu irade, canımız pahasına korunmaya ve büyümeye devam edeceğiz.
Ruhun gadi olsun!

Recep Tayyip Erdoğan
Cumhurbaşkanı
30 Ağustos '16

Aziz Atatürk,
Yüksek Askeri Şura üyeleri olarak huzurunuzdayız.
Kurduğunuz Türkiye Cumhuriyeti'ni; daima yüceltilen, istiklal ruhuna sadık olarak ülkemizi istikbal emeyiş ve güven içinde taşıma görevindeyiz.
Türk Silahlı Kuvvetlerinin de denetiminde ve milli iradeyle sedakette bağlı olarak ülkemizi kimse emeyi davam edeceğiz.
Türkiye, 15 Temmuz, geceyi kimsi bir kurtuluş mücadelesinde ağır bir cümleyle Milletimiz, iradesi hiçbir emeyişe teslim emeyişini göstermiş, ülkemizi ve demokrasisini kurtarmaya sahip çıkmıştır.
Milletimizin insancasına, gıdaları koruyarak sefaletle kurtararak, bu yüce millet milli mücadelesinde istiklal ruhuna kurtarmaya, bütün dünyaya bir kez daha ilan emeyiş:
Devletimize, milletimize ve vatanımıza bakanlar bittirliğine kurtarmaya bütün terör örgütlerini kurtarsız edeceğimiz müdahaleler.
2016 yılı Yüksek Askeri Şura çalışmalarını ülkemizi, milletimizi ve Türk Silahlı Kuvvetlerini kurtarı, olmasını diliyoruz.
Aziz şehitlerimizi rahmetle kurtarmak, gururlarını pahasına anıyoruz.
Fincanında bir kez daha şifalı ediyoruz ki,
Bu millet, kurtarmaya kurtarmaya daima ayakta duracak.
Bu vatan, dünya var olukaya bittirliğini kurtarsız.
Bu bayrak, kurtarmaya an demlemleri kurtarmaya dalgalandır.
Bu emeller emellerinde kurtarmaya kurtarmaya kurtarmaya.
Türkiye Cumhuriyeti ilahet paydalar kurtarmaya.
Ruhun gadi olsun.

Binali Yıldırım
Başbakan

HEYET BAŞKANI
BAŞBAKAN BİNALİ
YILDIRIM EŞLİĞİNDE
YÜKSEK ASKERİ ŞURA
2016 YAZ DÖNEMİ
TOPLANTISI

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ LOZAN BARIŞ ANTLAŞMASI'NI İMZALADI MI?

Prof. Dr. Bige SÜKAN*

Osmanlı Devleti, 19. yüzyılda resmi Türk-Amerikan ilişkileri başlamadan önce Amerikalı tüccar ve misyonerlerle tanışmıştı. İki devlet arasında ilişkilerin kurulmasında da önemli rol oynayan bu unsurlar, resmi temasların başlamasından itibaren Anadolu'nun pek çok bölgesinde sürdürdükleri faaliyetlerini daha da artırarak birçok bölgede elçilik görevlisi olarak çalışmışlardır.

ABD, Osmanlı Devleti tarafından Avrupa'ya karşı bir denge unsuru olarak ve silah temin edebileceği ikinci bir kaynak olarak görülmüştür. Yunan isyanı sırasında, Osmanlı-Mısır donanmasının Birleşik Avrupa (İngiliz-Fransız-Rus) donanması tarafından 1827'de yakılması sonucunda, donanmanın yeniden kurulabilmesi için ihtiyaç duyulan dış desteği sağlamak (gemi satın alabilmek) amacıyla ABD ile Osmanlı Devleti arasında 1830 yılında "Seyrisefain ve Ticaret Anlaşması" imzalanmıştır. Ne var ki, anlaşma, gemilere ilişkin gizli maddeler çıkarıldıktan sonra uygulamaya konulmuştur. Böylece yıllardır "Levant ticareti"nden pay almak isteyen ABD, Osmanlı Devleti ile tek taraflı denilebilecek bir ticaret anlaşması imzalayarak Amerikalı tüccar ve misyonerler için özel imtiyazlar elde etmiştir. Anlaşmanın imzalandığı dönemde ABD'de Osmanlı Devleti'nin tek bir elçisinin bile bulunmaması ve Türk tüccarlarının potansiyelleri göz önüne alındığında bu akdin kapitüler niteliği çok daha iyi anlaşılacaktır.

Türk-Amerikan resmi ilişkileri, 1862'de ABD ile Osmanlı Devleti arasında imzalanan yeni bir ticaret anlaşmasının imzalanmasıyla devam etmiştir. Ne var ki, 19. yüzyılın sonlarında peş peşe patlak veren Ermeni olayları ve ABD'nin

Ermenilerden yana tavır alması, özellikle Amerikalı misyonerlerin bu gelişmelerde rol alması, Türk-Amerikan ilişkilerine gölge düşürmüştür. Sonuçta ABD'nin Nisan 1917'de İtilaf Devletleri kanadında I. Dünya Savaşı'na girmesiyle birlikte resmi ilişkiler kesilmiştir¹.

Lozan'a kadar tarafsız bir rol üstleniyormuş gibi gözükken ABD, Türkiye'deki çıkarlarını korumak ve barış sonrası oluşacak ortamdan daha iyi yararlanabilmek için Ankara Hükümeti ile de ilişkilerini geliştirmek istemiş ve Sakarya Savaşı'ndan sonra İstanbul'daki Amerikan Ticaret Ataşesi Gillespie'yi gayri resmi temsilci olarak Mustafa Kemal ve arkadaşlarıyla görüşmeler yapması için 1921 sonunda Ankara'ya göndermiştir².

Taraf olmadığını beyan ederek Kasım 1922'de toplanan Lozan Barış Konferansı'nda bir tür "gözlemci" gibi davranan ABD, görüşmelere aktif olarak katıldığı halde oy kullanmamış, idari görev üstlenmemiş ve de 24 Temmuz 1923 tarihli Lozan Barış Antlaşması'nı ve eklerini imzalamamıştır. Bununla birlikte Amerikan delegasyonu, Lozan'da, Türkiye'deki çıkarları konusunda oldukça gayretli davranmış ve çeşitli konularda görüşlerini ortaya koyarak Konferans'ı etkilemiştir. Türk heyeti ise, Avrupa'da Türkiye aleyhine oluşan ittifaka karşı Amerikalıları kendi tarafına çekebilmek için çaba göstermiştir³.

* Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Öğretim Üyesi

1 Erdal Açıkses, "Lozan'da Türkiye ile Amerika Birleşik Devletleri Arasında İmzalanan 6 Ağustos 1923 Tarihli Antlaşma", **Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, C. 6, Sayı:21 (Mayıs 1998), s.3-4.

2 A.g.m., s.5; Salahi R. Sonyel, **Türk Kurtuluş Savaşı ve Dış Politika II**, Ankara, TTK, 1986, s. 238.

3 İsmail Soysal, **Türkiye'nin Siyasal Andlaşmaları**, C.I, 3. B., Ankara, TTK, 2000, s. 78.

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ LOZAN BARIŞ ANTLAŞMASI'NI İMZALADI MI?

Lozan görüşmelerinin kesintiye uğradığı dönemde ise, TBMM Hükümeti ile Amerikan Chester Grubu arasında bir imtiyaz anlaşması imzalanarak 9 Nisan 1923'te TBMM'de bir kanunla onaylanmıştır. Böylece TBMM Hükümeti, "Chester Projesi" olarak adlandırılan ve Anadolu'nun yanı sıra Musul-Kerkük-Süleymaniye bölgesinde 4.400 km civarında demiryolu yapımı ve yer altı kaynaklarının işletilmesiyle ilgili bir anlaşmayı Amerikalılarla imzalayarak bir yandan Lozan'da İngiltere ve Fransa gibi Batılı devletler karşısında ABD desteğini sağlamak, diğer yandan yabancı sermayeye karşı olmadığını göstermek, dolayısıyla görüşmelerin kesilmesinde önemli rol oynayan kapitülasyonların kaldırılmasını sağlamak istiyordu⁴.

Bu gelişmeler sonucunda, Lozan Konferansı'nın sonunda İsmet Paşa ile ABD Büyükelçisi Grew arasında 6 Ağustos 1923'te "Devletler Hukuku ilkeleri ve karşılıklı olma kuralları uyarınca, siyasal, konsolosluk ve ticaret ilişkileri kurulmasına" ilişkin bir "Genel Antlaşma" ve "Suçluların İadesi Anlaşması" imzalandı. Siyasal ilişkilerin kurulmasının öngörüldüğü Genel Antlaşma'da, ayrıca, Türkiye'de kapitülasyonların kaldırılmış olduğu ABD Hükümeti tarafından kabul edilmişti⁵.

Ne var ki, iki ülkenin karşılıklı çıkarlarının gözetildiği bu antlaşma ABD Senatosu'nda kabul edilmedi; şöyle ki Senato'nun 19 Ocak 1927 tarihli oturumunda 2/3 çoğunluk sağlamadığı için reddedildi (aslında lehte 50, aleyhte 34 oy verilmişti.). Büyükelçi Grew'e göre antlaşma, Wilson planında yer alan bağımsız Ermenistan'ın kurulmasını ve halen ABD uyruğunda bulunan eski Osmanlı

vatandaşlarının Türkiye tarafından tanınmasını sağlayamaması, diğer yandan Hristiyan azınlıklar hakkında özel bir maddenin bulunmaması nedeniyle onaylanmamıştır⁶.

6 Ağustos 1923 tarihli antlaşma, ABD Senatosu'nda reddedildiği için TBMM tarafından da onaylanmamıştır. Tüm bu gelişmelere karşın ABD'nin resmi ilişkileri başlatma girişimleri sonucunda, 17 Şubat 1927'de ABD Hükümeti Türkiye ile siyasal ve konsolosluk ilişkilerini geçici olarak düzenleyen bir nota verişiminde bulunmuştur. Bu Nota verişimi üzerine, 1923'de Lozan'da Türk-Amerikan Antlaşması'nı Amerikan Heyeti adına imzalayan Joseph Grew Ekim 1927'de Türkiye'ye ilk ABD Büyükelçisi olarak atanmış, buna karşılık olarak da Ahmet Muhtar (Mollaoğlu) ilk Türkiye Büyükelçisi olarak Aralık 1927'de Washington'da göreve başlamıştır⁷.

Sonuç olarak, 1927 Nota verişimi, Türk-Amerikan ilişkilerinde önemli bir aşama oluşturmuş ve ilişkiler ABD'nin Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ni tanıdığına dair bir "antlaşma" olmaksızın yeniden başlamıştır. Diğer yandan Türkiye, zaman zaman bazı görüşmelerde Lozan'da imzalanan 6 Ağustos 1923 tarihli antlaşmaya atıf yaparak uluslararası arenada resmi bir kimlik kazanmaya çalışmıştır. Ne var ki, günümüzde Türkiye'de bazı aydın çevreler bu antlaşmayı Lozan Barış Antlaşması ile karıştırmaktadırlar. Hâlbuki bu çevrelerin iddia ettiği gibi ABD Senatosu'nca onaylanmayan 24 Temmuz 1923 tarihli Lozan Barış Antlaşması değil, 6 Ağustos 1923 tarihli antlaşmadır; çünkü ABD hiçbir zaman Lozan Barış Antlaşması'nı imzalamamıştır.

4 Bige Sükan Yavuz, "Fransız Arşiv Belgelerinin Işığında Chester Demiryolu Projesi", **Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, Sayı:24 (Kasım 1999-2003), s. 552.

5 Soysal, s. 78,328.

6 Mehmet Arif Demirel, **Lozanda Petrol Kavgası "Amerikalı Chester'in Yapamadığını Atatürk'ün Çetinkayası Yaptı"**, İstanbul, Toplumsal Dönüşüm Yay., 2010, s. 189-195.

7 Soysal, s.329-330.

LİDER İÇİN KENDİNİ ATEŞE ATMAK!

Yrd. Doç. Dr. Ali GÜLER*

Tarih bir ayna gibidir. Eğer ders alınırsa, tarihi olaylar doğru analiz edilirse bugünü ve geleceği inşa etmek için herkese çok sağlam ve sağlıklı malzeme çıkar. Sadece “dün ne olduğunu”, “neyaşıandığını” anlamak için tarihe bakmak koşuluyla. İdeolojik duruşumuza göre, siyasal ve kişisel çıkarlarımız için de malzeme bulabiliriz tarihte yaşananlardan. Fakat bu “hastalıklı” bakış açısı ile bulunacak malzeme bize doğruları, gerçekleri göstermez.

Çalışmalarımızda tarihte yaşanan kimi olayları olduğu gibi aktararak bugüne ve yarına ışık tutmaya çalışıyoruz. Orada, tereddütten başlayarak ihanete uzanan hayatlar da var; ilkeli durarak inanmışlıktan gerçek yol arkadaşlığına, kader birlikteliğine uzanan hayatlar da var. Liderin başarısı bir anlamda kadronun lidere inanmışlığı, sadakati ve adanmışlığı ile yakından ilişkilidir. Bu sadakat ve inanmışlık ise en kritik zamanlarda kendini göstermektedir.

Bir Yüzbaşı'nın Kısa Hikâyesi: Lidere Doğru Yolculuk

Bilmiyorum, tarihçilerimizin dışında O'nu bu adıyla tanıyan ya da anımsayan var mı? “Yüzbaşı Emrullahzade Asaf Tevfik.” Bir adam liderin güvenini nasıl kazanır ve liderine nasıl kader arkadaşı olur? Yüzbaşı Asaf Tevfik'in yaşamında bu soruların cevabını bulacağımızı düşünüyorum.

Baba tarafından Rodos'tan gelen Evlad-ı Fatihan Hüsrevoğulları (ya da Yeşilimamoğulları), ana tarafından 1890'larda Kafkasya'dan Hendek'e göçen bir aileden gelen Asaf Bey, Gedikli Küçük Zabit Mektebi'nden (Astsubay Okulu) 1906'da mezun oldu. Harp Okulu'ndan mezun olmamasına karşın başarılı hizmetlerinden dolayı 1909'da teğmenliğe,

1915'te üsteğmenliğe yükseldi. Çanakkale Cephesi'nde Alçıtepe Savaşları'nda bacağından yaralandı. Bursa Askeri Hastanesi'nde dört aylık tedaviden sonra, Enver Paşa'nın kardeşi Nuri Paşa'nın komutanı olduğu Maverayı Kafkas Ordusu Komutanlığının Yaverliği görevine atandı.

Tarih 1918 Haziran ayı idi. Rusya'da Bolşevik İhtilali olmuş, Ruslar Brest-Litovsk Anlaşmasını imzalayarak savaştan çekilmişti. Maverayı Kafkas Ordusu'nun görevi “Turan” yolunu açmak için Kafkas Cephesi'nde savaşan Türk ordusunun yeni kurulmuş olan Azerbaycan ve Gürcistan devletleri topraklarında kalmış olan birliklerini mümkün olursa geri çekmekti.

Yüzbaşı Asaf ve arkadaşlarının harekât hazırlıkları uzun sürdü. 30 Ekim 1918'de Mondros Mütarekesi imzalandı. Silahlar bırakıldı. Komutanları Nuri Paşa kurmay heyetiyle Bakü'ye geçmişti. Yüzbaşı Asaf, Harekât Şubesi Müdürü Yarbey Bekir Sami Bey'le birlikte Harbiye Nezareti'nin Mütareke Komisyonu ile kararlaştırılacakları hükümleri almak için kalmıştı. Özellikle İngilizler, Kafkasya'daki Türk kuvvetlerinin Anadolu'ya geçmelerini istemiyorlar, oyalıyorlardı. Günler geçiyordu. 15 Mayıs 1919'da İzmir işgal edilmiş, bir gün sonra 16 Mayıs 1919'da Mustafa Kemal Paşa 9. Ordu Müfettişliği göreviyle Samsun'a hareket etmişti.

Yüzbaşı Asaf'ın dayıoğlu Muzaffer Bey, ikinci yaveri olarak Mustafa Kemal Paşa'nın yanındaydı. Resmen değil ama fiilen işgal altındaki İstanbul'da durulacak ve yaşanacak hal yoktu. Üç arkadaş, Teşkilat-ı Mahsusa'dan Yüzbaşı Dayı Mesut, Yüzbaşı Yörük Selim ve Yüzbaşı Emrullahzade Asaf Tevfik, Yunan işgaline karşı yerel savunma birlikleri oluşturmuş bulunan Ege cephesindeki durumu da görerek, Erzurum'dan Sivas'a yola çıkacağını duydukları Mustafa Kemal Paşa'ya ulaşmaya karar verdiler. Yüzbaşı Asaf, oradan Bakü'ye geçecek, yaveri olduğu Nuri Paşa'yı bulacaktı.

(*) Emekli Öğretmen Albay, Hacettepe Üniversitesi Öğretim Üyesi (Dışarıdan), www.ajansguler@hotmail.com

LİDER İÇİN KENDİNİ ATEŞE ATMAK!

Ege’de Yunanlılar, Akhisar cephesinde durdurulmuşlardı. Bu cephenin komutanı Mahmut Celal (Bayar) Bey’di. Teşkilat-ı Mahsusacı Dayı Mesut, kendisini İttihat ve Terakki İzmir (Ege) Katib-i Mesullüğü (İzmir Bölge Başkanlığı) döneminden tanıyordu. Bandırma’dan güçlülük Akhisar’a geldiler ve Celal Bey’i buldular. Celal Bey üç arkadaşı konuk etti, ilgi gösterdi. Mustafa Kemal’e gitmekte olduklarını öğrenince Ege cephesi hakkında bilgi verdi, bu bilginin Mustafa Kemal Paşa’ya aktarılmasını istedi. Üç arkadaşın paraları yoktu. İkinci Balıkesir Kongresi ile adeta orada devlet kurmuş olan teşkilatın kasasından ihtiyaçlarını temin etti. Celal Bey ile sabaha kadar dertleştiler. Sonra yola çıktılar.

Salihli’de Ethem Bey’in karargâhında dört gün konuk oldular. Oradan Afyon’a hareket ettiler. Afyon ve Eskişehir’de İngiliz kuvvetleri vardı. Ali Fuat Paşa (Cebesoy) topladığı kuvvetlerle Sivrihisar üzerinden Eskişehir’e iniyordu.

Yüzbaşı Asaf ve iki arkadaşı sağladıkları sahte kimliklerle Eskişehir’e ulaştılar. Eskişehir sevinç içindeydi. Birkaç gün önce İngiliz işgali altındaki şehir Ali Fuat Paşa’nın komutasındaki milli birliklerin müdahalesiyle işgalden kurtulmuştu. Burada birkaç gün kaldılar. Sonra dört günlük yorucu bir araba yolculuğunun ardından Ankara’ya geldiler.

Ankara’da daha sonra Düzce İsyanı’nda şehit düşecek olan Tümen Komutanı Mahmut Bey’le görüştüler. Ankara’ya gelişlerinin ikinci günü Mahmut Bey’in yardımıyla Sivas yolculuğuna hazırlanırken, Eskişehir’den muzaffer dönen Ali Fuat Paşa ile tanıştılar. Ali Fuat Paşa Yüzbaşı Asaf ve arkadaşlarını içtenlikle ve dostça kabul etti. “Ben de Sivas’a gideceğim, bir iki gün bekleyin, birlikte gidelim” dedi. Beklediler. İki gün sonra da Ali Fuat Paşa, Hakkı Behiç Bey (eski İçişleri Bakanı) ve Ali Fuat Paşa’nın yaveri Saim Bey Komutanlığında bir süvari müfrezesi de beraberlerinde olduğu halde Sivas’a hareket ettiler.

Böylelikle “kendi kaderine terk edilmiş Anadolu’yu” aşarak 1 Eylül 1919’da Sivas’a varabildiler.

Yüzbaşı Asaf Tevfik Mustafa Kemal Paşa’nın Huzurunda

Mustafa Kemal Paşa ve arkadaşları Sivas’a üç gün önce gelmişler ve kongre hazırlıklarına başlamışlardı.

Yüzbaşı Asaf Tevfik’in sonradan öğrendiğine göre, Mustafa Kemal Paşa Yaveri (Yüzbaşı Asaf Tevfik’in dayısının oğlu) Muzaffer Bey’den Kafkasya’ya ordu yaverliği göreviyle gideceğini öğrenince, “benimle konuşmadan gitmesin. Bir sebep bul, çağır” demiş.

Yüzbaşı Asaf Tevfik, Mustafa Kemal Paşa’yı, Anafartalar zaferini kazanmasından sonraki geçit resminden beri görmemişti. Asaf Tevfik, Sivas İdadi (Lise) binasının üst katındaki Heyet-i Temsiliye odasına girdi. Yarı sivil, yarı asker kıyafeti içinde, ama hangi koşul içinde olursa olsun karşısındakine kendisini kabul ettiren tutum, davranış ve bakışı ile oturan Mustafa Kemal Paşa ile karşılaştı. Paşa gülerek:

“Maşallah... Siz Muzaffer’in iki katısınız!..” dedi. Karşısında yer gösterdi. Yüzbaşı Asaf Tevfik, maroken eskisi dar sandalyeye ancak sığabildi.

Paşa, “Batum’a gidiyormuşsun. Niçin?” diye sordu.

Yüzbaşı Asaf, görevini anlattı. Paşa dikkatle dinledi. Başını sallayarak, biraz üzgün bir tavır ve ses tonuyla konuştu:

“Biz burada yetişmiş dost insan ihtiyacı ile kıvranıyoruz. De ki, Kafkasya’ya gittin, döndün... Döndüğünde burada işgal edilmemiş vatan toprağı bulabilecek misin? Yorgunsun... Bu gece düşün, yarın konuşuruz” dedi.

Karargâhtakilerin çoğu Yüzbaşı Asaf’ın dostlarıydı. Dayıoğlu Muzaffer aynı zamanda Karargâhın iaşe amiriydi. “Karargâh tabldotundan yiyeceğine göre iki yüz kuruş vereceksin ağabey...” dedi ve yaverlik odasının rafına sıralanmış sarı defterlerden birini çıkararak adını son sayfaya yazdı. Bu sarı defterler, başkası bulunmadığı için Heyet-i Temsiliye’nin boş sayfalarını doldurduğu “resmi arşivi” idi. Nasıl inanılmaz imkânsızlıklar içinde, nasıl imkânsız gibi görünen kutsal bir amacın kucaklanmakta olduğunun tablosu olarak...

Mustafa Kemal Paşa'nın Erzurum'da askerlikten istifa ve mücadelesine bir "ferd-i mücahit" olarak devam kararından sonra, Ordu Müfettişliği kadrosunda olan subaylar başka yerlere atanmışlardı. Biri hariç hiçbirisi O'nu yalnız bırakmamıştı. Başka hiçbir dayanakları olmayan çoğu genç ve aralarında evliler de, bakmakla yükümlü oldukları insanlar da olan yiğit askerler, gözlerini kırpmadan, "bu vatan kurtulacaktır" diyen muzaffer komutanın çevresinde kenetlenmişlerdi.

Yüzbaşı Asaf, o gün biraz şehri dolaştı. Akşam İdadî'nin yatılı öğrencileri için yapılmış bulunan yemekhanesinde birleştirilmiş masalarında yemeklerini yediler.

Yer olmadığı için Başyaver Cevat Abbas ile İkinci Yaver kardeşim Muzaffer Yüzbaşı Asaf'ı odalarına aldılar. Her üç saatte bir, ikisinden biri, iki saat için elinde silah dışarı çıkıyor, dönünce de sadece çizmelerini çıkararak tahta kerevet üzerindeki saman yatağa uzanıyordu. Yüzbaşı Asaf, gerçeği ertesi sabah öğrendi: Ordu karargâhını koruyacak nöbetçiler yeterli değildi. Yanlarındaki odada yatan Binbaşı Hüsrev (daha sonra Berlin ve Tokyo Büyükelçisi olan Hüsrev Gerede) ve Yüzbaşı Kemal (daha sonra Korgeneral Kemal Doğan) diğerleriyle nöbetleşe elde silah bekliyorlardı. Daha sonra Yüzbaşı Asaf da onlara katıldı.

Yüzbaşı Emrullahzade Asaf Tevfik "Kılıç Ali" Oluyor!

Yüzbaşı Asaf, uykusuz geçen bir gecenin şafağında "kalıyorum" demek için Mustafa Kemal Paşa'nın karşındaydı. Paşa onun kararını hiç yadırgamadı. Sadece hafifçe güldü. Karşısında yer gösterdi. Önündeki kâğıdı uzattı. Bu Yüzbaşı Asaf'ın kısa bir özgeçmişiydi. "İsmi" karşısındaki, asıl adı olan "Asaf Tevfik" silinmiş, onun yanındaki, Harbiye'nin künye kaydı geleneğine uygun olarak nüfusa kayıtlı olduğu İstanbul/Beşiktaş'ın "Kılıç Ali" semt

adı kalmıştı. Mustafa Kemal Paşa'nın beğendiği bir şeyi yaptığı zaman gözlerini daha da renklendiren bakışı Yüzbaşı Asaf Tevfik'in üzerinde dolaştı ve şunları söyledi:

"Artık Asaf Tevfik yok... Sadece Kılıç Ali var... Ne güzel isim... Malumdur ki, Hazreti Ali'nin diğer adı da Kılıç'tır. Hem de Allah'ın keskin kılıcı... Böyle bir birleşme olur da insan Asaf'ı filan nasıl taşır? Hele senin gibi savaşmış bir asker olursa..."

Bir dakika öncesine kadar Asaf Tevfik, şimdi Kılıç Ali olan Yüzbaşı o kadar mahcup oldu ki, kızardığını ve terlediğini hissetti. Mustafa Kemal Paşa ardı ardına O'nun, "Aman Paşam, iltifat buyuruyorsunuz" demesini dinlemedi bile. Ordu Müfettişliği'nin Harekât Şube Müdürü olarak kendisiyle Samsun'a çıkanlardan Binbaşı Hüsrev (Gerede) Bey'i çağırttı.

"Benden arkadaş istiyordun. İşte sana değerli, tecrübeli bir dost... Kılıç Ali!.. Tanırsın değil mi?" dedi.

Hüsrev Bey, Yüzbaşının yeni adını duyduğu anda bir şaşkınlık geçirdi. Paşa güldü: "Asaf masaf değil. Kılıç Ali!.."

Paşa, O'na yıllar sonra Soyadı Kanunu çıkınca da (1934) "Ali Kılıç" diyecekti.

Kılıç Ali ve Hüsrev Bey yanından ayrılırken:

"Nuri Paşa'ya kararının nedenlerini ayrıntısıyla bildir. Vatansever adamdır, memnun olması lazım" dedi.

"Kılıç!.. Kendini Ateşe Atabilecek misin?"

Evet! Hikâyemizin en can alıcı yerine geldik. Buraya kadar yazdıklarımızdan da lider, kadro ve lidere inanmışlık konularında alacağımız önemli dersler var. Fakat, durun! Turpun büyüğü heybede. Biraz sabır.

Paşa, Kılıç'a bir görev verdi. O'nu Samsun'a gönderdi. Kılıç Samsun'da iki gün kaldı ve Paşa'nın emirlerini tamamlamış olarak yeniden Sivas'a döndü. Paşa onu dinledi ve

LİDER İÇİN KENDİNİ ATEŞE ATMAK!

her zamanki o nazik, değerbilir tutum ve davranışıyla teşekkür etti.

Kılıç Ali'nin Samsundan döndüğü günün ertesi günüydü. Heyet-i Temsiliye yavaş yavaş derlenip toplanıyordu. Çoğu kimse nereye doğru gidileceğini bilmiyordu.

Gecenin ilerlemiş saatiydi. Kılıç Ali yatmak üzeriydi. Ali Çavuş, Mustafa Kemal Paşa'nın O'nu çağırdığı haberini getirdi. Kılıç Ali yanına girdiğinde Mustafa Kemal Paşa odada tek başına ve düşünceliydi. Masanın üzerinde altı sedef kolonlu sekiz numara gaz lambası yanıyordu. Paşa her zamanki gibi "otur" demeden:

"Kılıç!.. Sana vereceğim tehlikeli bir görevi kucaklayabilir misin? Kendini ateşe atabilir misin?" diye sordu.

Kılıç'a bir an parmağıyla yanan lambayı işaret ediyormuş gibi geldi... Kılıç, cevap vermeden ani bir hareketle sağ eliyle yanan lambanın şişesini kavradı. Saatlerdir yanan ve eskilerin deyişiyle nar-ı beyza ("akkor, beyaz ateş" anlamına gelen bu deyim, Fizikte 1.800 derece kadar olan ısıda erimeyen cismin sıcaklık hali demektir) haline gelmiş şişeye eli yapıştı. Yanık bir et kokusu, bir anda odaya yayıldı. Kılıç, kavruktan elinin derisini sert bir hareketle şişeden nasıl kurtardığını anlayamadı. Sadece Paşa'nın sesini duydu:

"Çocuk... Ne yaptın?"

Ne yaptığını Kılıç Ali de bilmiyordu.

Aklından peş peşe şu düşünceler geçti:

Paşa, niçin böyle bir soru sormuştu? Neden böyle bir soruya cevap alma gereksinimi duymuştu?

Belli bir somut olay, kendisine ulaştırılmış ve içinde Kılıç Ali'nin de görev aldığı, O'nu huzursuz eden bir ihbar mı vardı?

Mustafa Kemal'in emrine girmeden önceki görevi, Maveray-yı Kafkas Ordusu Komutanı Nuri Paşa'nın yaverliği idi. Nuri Paşa, bilindiği gibi Enver Paşa'nın kardeşi idi. Enver Paşa o tarihte henüz Rusya'da idi ve Buhara'ya gitmemişti. Bakü'de toplanan Şark Kongresi'ne katılmıştı.

Kongrede, değişen rejim ne olursa olsun, Türkiye ve Türkler üzerindeki değişmeyecek politikası gereği Rusya, Anadolu'nun bağrında başlamış olan milli hareketi etkisi altına almak istiyordu. Şüphesiz Enver Paşa, bu açıklanmayan istek ve amaçlar için Moskova açısından en mükemmel kozdu.

Ama Kılıç Ali, bu olayların tamamen dışındaydı ve bunu kanıtlamıştı. Acaba Mustafa Kemal Paşa'ya ulaştırılan bu mıydı? Yani Paşa'ya "Kılıç Enver Paşa'nın adamıdır" mı denilmişti?

Hikâyemizin burasında Kılıç'a kulak verelim:

"Zannetmiyorum. Ne o gün, ne de ondan sonra asla üzerinde durmadım ve her şeyi en büyük hakem olan zamana bıraktım.

O da, hassas ruhunu hiç şüphesiz derinden etkilemiş, ama o ani hareket içinde, ruha hâkim ebedi kararı tescil ettirebilmiş olmanın inancını aziz hayatının sonuna kadar zerrece zedelememiş, iddiasız ömrümün tek övüncü sevgi ve güvenini esirgememiş olmakla gösterdi."

Kılıç Ali, namı diğer Yüzbaşı Emrullahzade Asaf Tefik bu son olayı anılarında şöyle bir değerlendirmeden sonra anlatmaktadır:

"Gammazlık ve çekememezlik, her büyük insanın çevresinde kaçınılmaz hastalıktır. Mustafa Kemal Paşa bu illeti en aza indirmişti.

Bu gerçeği, bana maddi olmaktan çok ruhi acı veren ve yapısında biraz saflık, hatta çocuksu haysiyet duygusu olan, belki milyonların varlığında yaşanmamış bir biçimde tecrübe ettim."

Esasında Mustafa Kemal Paşa "Kılıç!.. Kendini ateşe atabilecek misin?" sorusunu onun kendisine olan inancını, sadakatini denemek ya da test etmek için sormamıştı. Ona vereceği yeni görevin önemini ve ciddiyetini anlatmak için sormuştu: Kılıç'ın yeni görevi, "Maraş-Antep Cephesi Milis Kuvvetleri (Kuva-yı Milliye) Komutanlığı" idi.

Tarih 12 Ekim 1919, Paşa Kılıç'a "yarın şafakla çalışma odasına gelmesini" emretti.

Kılıç Mustafa Kemal Paşa'nın yanına girdiğinde, masanın üzerinde Kiepert haritasının Güney Anadolu bölümü seriliydi. Bir yanda da çözülmüş şifreler, telgraflar, yazışmalar duruyordu.

Paşa akıl almaz dikkatli ev sahibiydi. Resmi görevle de olsa, kabul ettiği kimselerin unutmadığı alışkanlık ve tercihlerine göre ikramda bulunurdu. Kılıç'a sordu:

"İnşallah kahveni içmemişsindir?"

Kılıç'ın sabahları fincanla değil de bardakla sade kahve içtiğine dikkat etmiş, nedenini de sormuştu. Kılıç hiç düşünmeden,

"Kafamı topluyorum Paşam..." cevabını verince gülmüş:

"İnsanın bardakla kahve içince toplanacak kafası olması ne saadet!..." demiş, birkaç gün sonra da:

"Kılıç, senin bardakla kahve formülün fena değil!.." deyince Kılıç Ali, Paşa'nın da denediğini anlamıştı.

Paşa kahveleri getiren Ali Çavuş'a emir verdi:

"Kimse gelmesin!.."

Ve üste koyduğu telgrafı Kılıç'a uzattı:

"Şunu oku!.."

Kılıç Ali, önce telgrafın gönderildiği yere göz attı. Antep'ten geliyordu ve şöyle diyordu:

"Paşam! Emriniz üzerine şehrimizde Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti kurulmuştur. Fransızlarla Ermenilerin Maraş'tan Antep'e

yürümeye hazırlandıkları, Halep'ten yeni kuvvetler getirdikleri öğrenilmiştir. Telgrafhane, iki Fransız ve üzerinde Fransız üniforması olan iki Ermeni subayı tarafından sürekli kontrol altındadır. Bir fırsatı bulup bu haberi vermekle bendeniz görevlendirildim. Aman Paşam, başımıza teşkilat yapacak güç ve yetenekte subaylar gönderin. Paşam, dışarıda ayak sesleri var, zannediyorum geliyorlar. Telgraf Memuru Mahmut Mahir."

Kılıç Ali telgrafı okudu bitirdi. Mustafa Kemal Paşa şu emri verdi:

"Seni, Maraş-Antep havalisinde milli kuvvetler teşkilatını yapman için oraya gönderiyorum. Biliyorsun, her savunma beldesi bir cephedir ve burada görev alanlar, cephe komutanlığı yetki ve sorumluluğuna sahiptirler. Hizmet birliklerinden mümkün olan yapılacaktır. Düşmanların amacı, Ege'de Yunan işgalini serbest bırakırken, kendi ellerindeki toprakları bizden koparacaklarıyla genişletmek ve bağımsız Türk devletine imkân vermemek... İlk anda Fransızları karşımızda buluyoruz. Telgrafı okudun. **Bu millet esir olur mu? Her yer, arkasından gidebileceği asker-sivil insan arıyor. Bugün için en buhranlı bölge Urfa-Maraş-Antep... Bu konuda tecrübem var. O bölgenin halkını iyi bilirim. Yiğit, sadık, fedakâr insanlardır.**"

Kılıç Ali gerçekten heyecanlanmıştı. Adeta gözleri doldu. Sesi titriyordu. Şunları söyledi:

"Elimden geleni yapacağım paşam... Güveninize ve ilginize layık olacağım. Allah bizimledir."

Paşa O'nu başıyla onayladı:

"Tabii bizimledir. Biz meşru haklarımızın, vatanımızın kurtuluş mücadelesini yapıyoruz. Bana günü gününe haber vereceksin. Teşkilatını halkın içinde ve onlarla birlikte yap. Onlara hiç çekinmeden gerçekleri söyle... Bu milletin en büyük meziyetlerinden

LİDER İÇİN KENDİNİ ATEŞE ATMAK!

biri, devletine ait gerçekleri, ne kadar acı olursa olsun bilmesi ve kendinden açık gönülle hizmet istenmesini kucaklamasıdır. Biliyorsun Ali Rıza Paşa Hükümeti daha Damat Ferit'in ordu birliklerinin başına getirdiği Milli Mücadele aleyhtarı kumandanları yerinden tamamen alamadı. Bazılarına göre de kararsızlıklar devam ediyor. Onun için sen, onların tarzını dikkate alarak ihtiyatlı ol... Başardıkça yanında müttefik bulursun... Hiç de geç kalma... Mümkün olan süratle hareket et. Gerekenleri Hüsrev'le görüş, hallet, ondan yeni bir şifre al. Miftahı da Malatya'da olduğu gibi Muzaffer'e vermeyi unutma..."

Kılıç Ali, "ne muhteşem hafızası var" diye düşündü. Çünkü Malatya'ya Ali Galip olayı için giderken yeni şifrelerin icatçısı olan Hüsrev Bey'den aldığı çözüm tablosunu dayıoğlu Muzaffer'e vermeyi unutmuş, halledebilmeleri için Hüsrev Bey'e başvurmuşlardı.

Dünün Yüzbaşı Emrullahzade Asaf Tevfik'i, şimdinin Kılıç Ali'si liderin iki elini birden öptü. Lider O'nu kucakladı. Gülerek omuzunu sıvazladı ve

"Bak Kılıç!.. Başaramazsan ismini geri alırım!.." diye takıldı.

Kılıç Ali gerekli hazırlıkları yaptıktan sonra Elbistan'a doğru yola çıkmadan önce, son emirlerini almak ve elini öpmek üzere Liderin, Paşa'nın huzuruna çıktı. Paşa, görevinin önemini ve başarılı olacağına inandığını anlattıktan sonra, bütün mücadelesinde O'na güç verecek olan şu cümleleri söyledi:

"Haydi, Allah yüzünü ak etsin!"

Evet! Lider de Kılıç Ali de Türk Milleti de başaracaktı. Urfa-Maraş ve Antep kurtulacak, "kendini ateşe atan Kılıç" görevi başaracaktı. Liderin, Mustafa Kemal Paşa'nın verdiği "Kılıç Ali" adını ölünceye kadar şerefle taşıyacaktı. Dahası işin sonunda vatan ve Türklük kurtulacaktı.

Kılıç Ali'nin anılarından¹ derlediğimiz bu

satırları heyecanla ve ilgiyle okuduğunuzu sanıyorum.

Kılıç Ali, Lider ölene kadar hep en yakınında oldu. "Zevat-ı Mutade" denen ve bir elin parmaklarının sayısını geçmeyen en yakın halkada yer aldı. Zaman zaman eleştirildi. "Liderin etrafını çevirip, O'nu çevreden kopardıkları" gibi asılsız suçlamalara maruz kaldı. Ama O hep Liderin yanındaydı. Zaten çok fazla korumayla gezmeyi sevmeyen Liderin bulunduğu bir yerde ani bir patlama sesi duyulduğunda Liderin üstüne gövdesini siper eden üç kişiden biri Kılıç Ali olacaktı.² Diğer ikisi, Salih Bozok ve Nuri Conker'di. Onlar Liderin, Gazi Paşa'nın Selanik'ten çocukluk arkadaşlarıydı.

Şimdi başa dönersek, "lidere inanmak, güvenmek ve sadakat göstermek", ya da "liderin kadrosuna inanması ve güvenmesi" başarı için olmazsa olmazlardandır. Eğer birlikte yürünecek bir kutlu yol varsa, sahip çıkılacak bir kutlu dava varsa o yolda yürünecek olanlar ve yolun sonunda zafere ulaşacak olanlar işin başında "kendini ateşe atanlardır." Bilinmelidir ki, daha işin başında tereddüt gösterenler, ikircikli bir tutum sergileyenler en kritik anların birinde lideri terk edecektir.

Tarih, ateşe atılanlarla da tereddüt edenlerle de doludur. Fakat başarı, ateşe atılanlar tarafından sağlanmaktadır. Esasında zaferlerin tarihi "kendini ateşe atanların" tarihidir.

Milliye Komutanı olarak bölgedeki direnişi yönetti. Daha sonra Kırşehir İsyanı'nı bastırdı. Cumhuriyetin ilanından sonra da daima Atatürk'ün yanında yer alan Kılıç Ali, 1920-1938 yılları arasında Antep milletvekilli olarak TBMM'de bulundu. Ağrı İsyanı sırasında kurulan İstiklal Mahkemeleri'nde üyelik yaptı. İş Bankası Yönetim Kurulu'nda görev aldı. Toplam 4 evlilik yapmıştır. İlk evliliğinden dört çocuğu vardır: Fahir (d. 1917), Gündüz (d. 1918. Beşiktaşlı meşhur futbolcu), Zafer (d. 1919), Altemur (d. 1924. Gazeteci). İkinci evliliğini 1936'da Cumhuriyet'in ilk kadın seramikçisi Füreyâ Koral ile yapmıştır. 14 Temmuz 1971 tarihinde vefat etmiştir.

1 Atatürk'ün Sırdaşı Kılıç Ali'nin Anıları, Derleyen: Hulusi Turgut, 3. Baskı, İş Kültür Yayınları, İstanbul, 2005, s. 51-56, 80-85.

2 Kılıç Ali (Emrullahzade Asaf Tevfik), Kurtuluş Savaşı'nda Maraş, Antep çevresinde Kuva-yı

ATATÜRK'ÜN 1907 MİSAK-I MİLLİSİ

Özen TOPÇU (*)

Atatürk, henüz kolağası (ön yüzbaşı) rütbesinde iken, ikinci Meşrutiyet'ten bir yıl önce -1907'de-, o yıllarda uygulanması mümkün olabilecek ve eğer uygulansaydı tarihin akışını büyük ölçüde değiştirecek bir plan hazırlamış, bu planını, o yıllarda en yakın arkadaşı ve sırdaşı olan Ali Fuat Cebesoy'a açıklamıştı. Atatürk tarafından yapılan bu plan ve ortaya konan harita Ali Fuat Cebesoy'un ölümünden bir yıl önce, ancak 1967'de açıklanabilmiştir. Yeğeni Ayşe Cebesoy Sarıalp tarafından bir dosya halinde büyük tarihçi Cemal Kutay'a sunulmuştur.

Ünlü tarihçi Cemal Kutay, Atatürk'ün 1907'de ortaya koyduğu bu Misak-ı Milli belgeleri için şunları söylüyor:

"Altmışyıllaşkın arasızemekletarih kitaplığımıza yüz altmış bir telif eser vermiş, yaşayan tarihçilerin en kıdemlisi olmama rağmen, emin olunuz, eski harflerle 41 sahife olan bu inanılmaz ihtişamdaki hakikatleri okuyunca emeklerimden âdeta utandım ve Ayşe Cebesoy Sarıalp Hanımefendiden müsaade alarak kitaplaştırdım ve aziz dostum Dr. Faruk Sükan Beyefendinin yardımıyla 1989'da 96 sahifelik hacim içinde bastırdım."¹

Ali Fuat Cebesoy, 1907 Misak-ı Milli'si hakkında şunları yazmış:

"Mustafa Kemal Üçüncü Ordu Karargâhı'nda görevli idi,² ben de hudutta Karaferiye'de

mıntıka kumandanı idim. Her hafta sonu Selanik'e gelirdim. Böyle bir akşamdı: Önceden hazırladığını duyduğum haritayı beraberinde getirmişti. Bu, Hasta Adam Osmanlı'nın taksimini beklemeden, bizim kan dökülmesine ve mukadder mağlubiyetleri beklemeden, şeklen sınırlarımız içinde olmasına rağmen asla ve hiçbir zaman bizim olmamış toprakları terk etmeden sonra temeli Türk olan bir devletin hudutlarını gösteriyordu.

Yemen'i, Hicaz'ı, Filistin'i, daha sonra 1911'de beraberce giderek savunduğumuz Trablusgarp'ı asıl halkına bırakıyorduk. Bugünkü Suriye'de olan Halep, Irak'ta olan Musul bizimdi. Makedonya, On iki Ada, zaten o günlerde elimizde idi. Mısır gibi, hâkimiyeti nazarîleşmiş yerleri halkına bırakıyor, ama 1878'de İngilizler'e emanet ettiğimiz Kıbrıs'ı alıyorduk. Lozan'daki kayıplar dışında zaten ilk Milli Misak sınırları da bazı farklarla Karaferiye'ye getirdiği haritanın hudutları idi.

Bırakacağımız yerlerdeki Türkler'in Türk'ten gayrılarla mübadelesini bile düşünmüştü. Aradığı; temeli Türk olan devletti. Hasta Adam'ın mirası üzerinde nasıl olsa aralarında ihtiras boğuşması yapacaklardı. Kavgadan, asıl hudutlara sahip ve ezilmemiş çıkmalıydık: Başka çaresi yoktu..."³

Ali Fuat Paşa, Atatürk'ün bu 1907 Misakını hayatı boyunca saklamış, gün yüzüne çıkarmamıştır. Herhalde, 1907 Misak-ı Milli haritasıyla, günümüz Türkiye Cumhuriyeti Devleti haritası arasındaki kahredici uçurumun yeni kuşaklar üzerinde açabilecek onarılmaz yıkımı önlemek için bunu yapmıştır. Eğer ulusal devlet ülküsü o günkü Osmanlı padişahı ve ileri gelen devlet adamlarında olmuş olsaydı, Kolağası Mustafa Kemal'in bu planının uygulanması olanaklı idi.. Böylelikle ne 1911 Trablusgarb (Libya) Harbi, ne 1912-1913 Balkan Harbi ve de çok kuvvetli olasılıkla 1914-1918 Dünya Savaşı olmayacak ya da bu savaş girilmeyecek, girilecek olsa bile sınırları çizilmiş

(*) (E) Muhabere Albay

1 Cemal Kutay, Atatürk Olmasaydı, Milliyet Yayınları, İst., 2003, s. 38, dipnot.

2 Atatürk, ilk görev yeri olarak gittiği, merkezi Şam'da bulunan 5. Ordu'dan, 13 Ekim 1907'de, merkezi Manastır'da bulunan 3. Ordu Karargâhı'na atanmıştı. Türk İstiklâl Harbi'ne Katılan Tümen ve Daha Üst Kademelerdeki Komutanların Biyografileri, Genelkurmay Basımevi, Ank., 1989,

s. 2.

3 Ali Fuat Cebesoy, 1907 İkinci Meşrutiyet Öncesi Mustafa Kemal'in Önerdiği Misak-ı Milli, Yayına Haz: Dr. Faruk SÜKAN, Cemal Kutay, Avar Matbaacılık, İst., 1989, s. 17, 18.

LİDER İÇİN KENDİNİ ATEŞE ATMAK!

Milli Türk Devleti'nin içine çekilmeyecekti.⁴

1907 Misak-ı Milli haritası, Evlâd-ı Fatihan diyarı Rumeli'den elimizde kalabilmiş Selânik-Manastır-Kosova Yanya'yı Anadolu kadar vatan sayıyordu. Bu sınırlar, temeli Türk olan bir milli devletin sınırlarını gösteriyordu.⁵

Falih Rıfki Atay, Atatürk'ün 1907 Misak-ı Milli'si için şu yorumu yapar:

“Ali Fuat Cebesoy'un son hatıralarında, Mustafa Kemal'in daha kolağası iken 1907'de Misak-ı Milli'yi tasarladığını görüyoruz. Genç Mustafa Kemal'e göre İmparatorluk çökmüştür. Dağılma yolundadır. Nüfusun yarından fazlası Türk değildir. Bütün savunma yükü ise Türk'ün omuzundadır. Hayır, Meşrutiyet Devleti İmparatorluğun bu nasılsa çökecek gövdesi üzerine oturtulmamalıdır. Biz Rumeli'de batı ve doğu Trakya'yı almalıyız. Kuzeyde sınırlarımızı kendi lehimize düzeltmeliyiz. Arnavutluk bağımsız olmalıdır. Anadolu'da Hatay, Halep ve Musul bizde kalmalı, gerisini Araplara bırakmalıyız. Anadolu kıyılarına yakın adalar bizim olmalıdır. Bizde kalacak topraklardaki Hristiyanlarla, Hristiyanlara geçecek topraklardaki Türkleri mübadele (değiş tokuş) etmeliyiz.”⁶

Bilindiği gibi 1920 Misak-ı Milli'sinin de mimarı Atatürk'tür. Misak-ı Milli'nin ilk taslağı Erzurum Kongresi'nde ortaya konmuştur.⁷ Tüm dünyaya

karşı başlatılan bu yeniden ayağa kalkma, yeniden doğuşta amacımız ve sınırlarımız ne olacaktı? İşte o sınır Mondros Mütarekesi'nin (ateşkesinin) imza edildiği 30 Ekim 1918 günü, Türk askerinin yenilmediği, teslim olmadığı, yani elinde silah bulunduğu ve halkın çoğunluğunun Türk olduğu yerler sınırlarımız olacaktı. Son Osmanlı Mebusan Meclisi'nde de kabul edilecek olan milli sınırlarımız buna göre belirlenmişti.

Yeni Türk devletinin milli sınırı, 30 Ekim 1918 tarihli Mondros Mütarekesi'nin imzalandığı gün Osmanlı kuvvetlerinin fiilen hâkim bulunduğu hattır. Bu, Türk süngülerinin kanla çizmiş oldukları sınırdır. Atatürk'e göre, “Süngü, kuvvet, şeref ve haysiyetin müdafaa edemediği hatlar, başka hiçbir prensiple müdafaa edilemez.”⁸

Osmanlı'ya karşı isyan eden Arap topraklarında gözümüz yoktu. Birinci Dünya Savaşı'nda merkezi Kudüs'te bulunan 4. Ordumuzun komutanı olan Cemal Paşa'nın karargâhında yedek subay olarak görev yapan gazeteci Falih Rıfki, Zeytindağı adlı eserinde Arabistan Coğrafyası için ilginç gözlemlerde bulunmuş, kimi saptamalar yapmıştır. Falih Rıfki bu eserinde; “...Türkleşmiş hiçbir Arap görmedikten başka, Araplaşmamış Türk'e az rast geliyordum...Osmanlı İmparatorluğu buralarda ücretsiz tarla ve sokak bekçisi idi.” dedikten sonra şöyle devam ediyor:

Suriye, Filistin ve Hicaz'da:

- Türk müsünüz?

Sorusunun birçok defalar cevabı:

- Estağfurullah! İdi.⁹

Türkiye Cumhuriyeti'nin sınırları, Atatürk'ün 1920 Misak-ı Mili esaslarına göre belirlenmiştir. Ancak, belirlenen ve amaçlanan bu sınırın en fazla ihlal edildiği yerler güney sınırlarımız olmuştur. Elbette ki bunun nedeni İngilizlerdir.

“Atatürk ve Misak-ı Milli'ye Ait Bir Belge”, Yeni Türkiye Cumhuriyet Özel Sayısı, C: I., Sayı 23-24, Ankara, 1998, s. 249.

8 Hamza Eroğlu; Türk İnkılâp Tarihi, MEB Yayınları, İst., 1982, s. 351.

9 Falih Rıfki Atay; Zeytindağı, Bateş Yay., İst., 1981, s. 39,40.

4 C. Kutay, a.g.e., s. 39.

5 C. Kutay, a.g.e., s. 37.

6 Falih Rıfki Atay, Atatürk Ne İdi, Bateş Yay., İst., 1981, s. 22.

7 Cevat Dursunoğlu; Milli Mücadele'de Erzurum, TC Ziraat Bankası Yay., Ank., 1946, s. 69. Erol Kaya, “Misak-ı Milli'nin Sınırları”, Türkler, Cilt: 16, Ank., 2002, s. 71. Anadolu İnkılâbı adlı eserin yazarı Mehmet Arif Bey, Erzurum Kongresi'nde tebliğ edilen esaslar Misak-ı Milli'nin aynıdır, der. Bu konuda Alfred Rawlinson, Londra'da yayımladığı hatıralarında “... Erzurum Kongresi sonunda Mustafa Kemal Paşa ile görüşme fırsatı bulduğunu... Mustafa Kemal Paşanın, o gün benimsenen Misak-ı Milli'den de söz ettiğini ve bu andın ilk defa bu sırada benimsenerek, o zamandan beri de tüm milliyetçilerin başlıca amacını oluşturduğunu...” söylemiştir. Cemalettin Taşkıran,

Atatürk'ün, 1923 yılının 6 Mart günü TBMM'nin gizli oturumunda söylediği sözler manidardır. Atatürk, meclisin bu gizli toplantısında, "En alçak, en adi, en aşağılık düşmanımız İngilizlerdir"¹⁰ derken, bu gerçeğin altını çiziyordu. Tüm uluslararası hukuk kurallarını ayaklar altına alarak, mütareke hükümlerine aykırı bir biçimde İngilizlerin, 6. Osmanlı Ordusu'nu Musul'dan çıkmaya zorlaması, haksız ve komik nedenlerle İngiliz ordusunun Musul'a girmesi ve orada kalması ne yazık ki bizim bu toprakları bırakmamızın nedeni olmuştur.

10 Sadi Borak; Atatürk'ün Gizli Oturumlarda Konuşmaları, Kırmızı Beyaz Yay., Şefik Matbaası, İst., 2004, s. 262.

Ali Fuad Cebesoy

KOLAGASI MUSTAFA KEMAL, KOLAGASI ALİ FUAD

1907 İkinci Meşrutiyet öncesi Mustafa Kemal'in önerdiği:

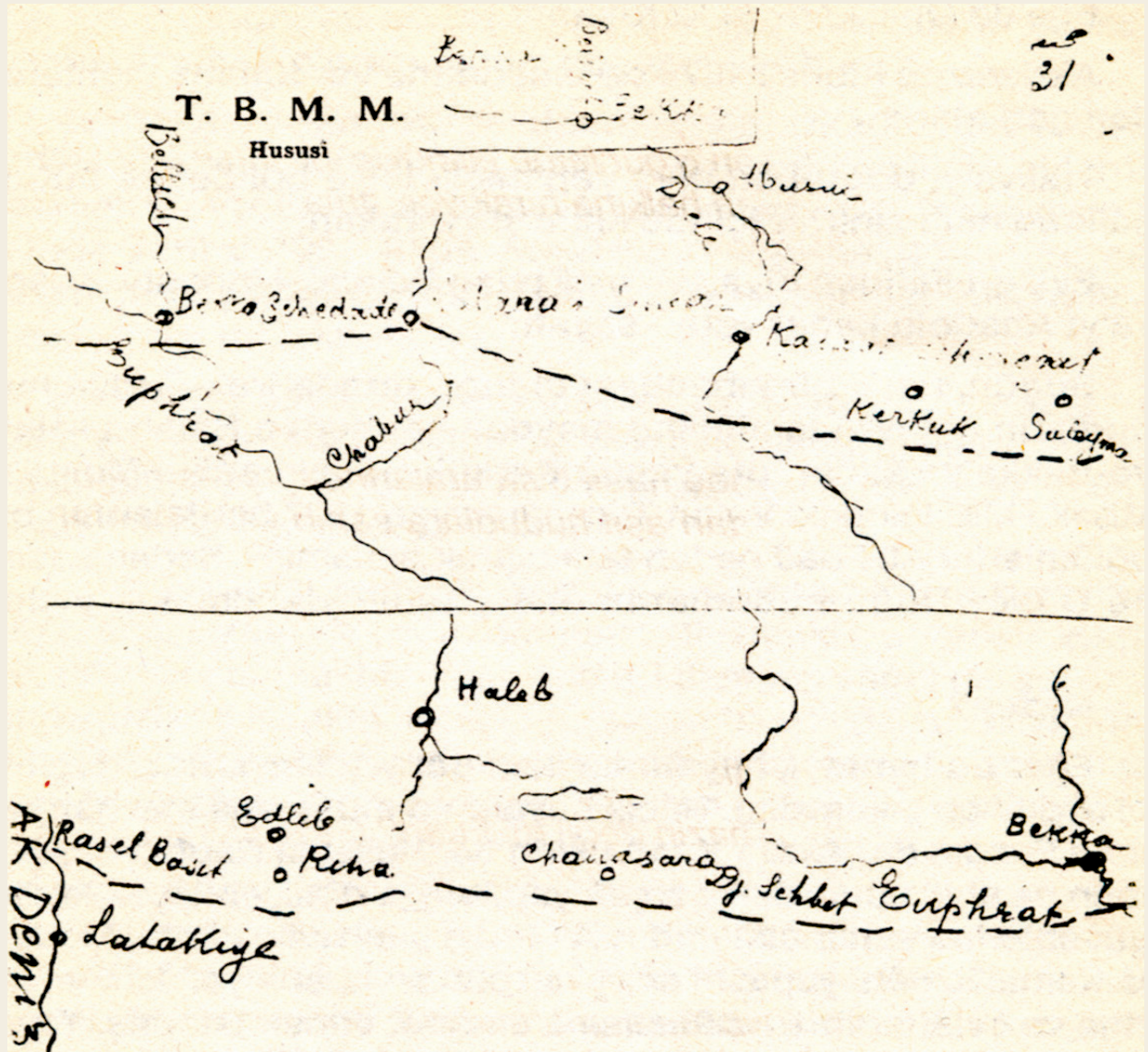
Misak-ı Milli

Ali Fuad Cebesoy'un Elyazısıyla:

"— Atatürk devrimlerinin temeli olan Misak-ı Milli, Atatürk tarafından ne zaman düşünülmüş ve nasıl tekmül ettirilmiş, ve nasıl son şeklini almıştı?.."

Cemal Kutay ve Dr. Faruk Sükan tarafından kitap haline getirilen, Atatürk'ün 1907 yılı koşullarında ortaya koyduğu Misak-ı Milli.

"Ali Fuat Cebesoy'un Misak-ı Milli kitabına çizmiş olduğu Misak-ı Milli'nin güney sınırlarını gösteren harita. Üstte Irak, altta Suriye sınırı görülmektedir."

CUMHURİYET DÖNEMİNDE İMAM HATİP OKULLARININ AÇILMASI

Barış ATAGÜN

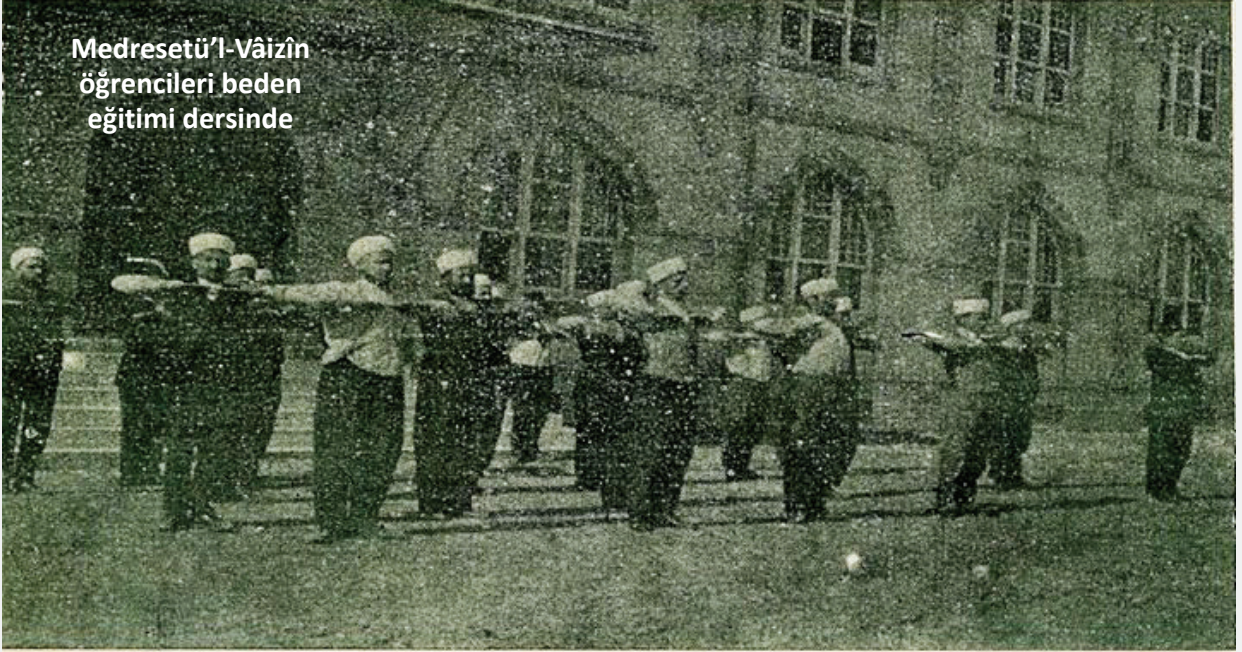
Atatürk ve Cumhuriyet karşıtlarının son 65 yıldır en çok istismar ettiği konulardan biri imam hatip okullarıdır. Bugün ülkemizde halkın çoğunluğu imam hatipleri, “sağcı” sözde “muhafazakâr” iktidarların açtığını düşünmektedir. “Tek parti dönemi din düşmanlığı dönemiymiş, CHP dinsiz partiydi.” gibi tarih yalanları yıllardır yinelenerek toplumun bir kesiminde karşılığını bulmuştur. Bu iğrenç algı politikasından en çok dinine bağlı muhafazakâr vatandaşlarımız etkilenmiştir. Cumhuriyet düşmanlarının yalanlarına inanan dindar insanlar, Cumhuriyet’i kuran Mustafa Kemal Atatürk’ü imam hatip düşmanı, İslam karşıtı sanmaktadır. Bu sav tamamen yalandır. İmam Hatip okullarını açan, din alanında birçok devrim gerçekleştiren Atatürk’tür.

İmam Hatip okullarının tarihçesi için Osmanlı Dönemi’ne bakmamız gerekiyor. Bilindiği gibi Osmanlı’nın dini eğitim veren kurumları medreselerdi. 15. yüzyılda pozitif bilimleri öğreten medreseler, yüzyıllar içinde tümüyle bağnazlığın merkezi olmuş, fen ve sosyal bilim dersleri öğretim izlencesinden çıkarılmıştır. 20. yüzyılın başında ise medreseler, yozlaşmış dini bilgileri öğreten kurumlardır.

İşte böyle bir ortamda Cumhuriyet Dönemi’nde açılacak olan İmam Hatiplerin ilk ve temel örneği sayılabilecek **Medresetü’l-Vâizîn** okulları açılmıştır. 6 Şubat 1912 tarihinde yayımlanan Tevcihi Cihat Nizamnamesi’yle kurulan **Medresetü’l-Vâizîn** okullarının kuruluş amacı bilgilendirici din adamı açığını kapatmaktır. Bu okullar, din dersleri dışında felsefe, tarih, coğrafya, sosyoloji gibi bilim dallarında da eğitim veren okullardır. **Medresetü’l-Vâizîn** okulları günümüzdeki İmam Hatiplere benzese de farklıdır. Çünkü **Medresetü’l-Vâizîn** okulları, ordudaki din adamı eksikliğini gidermek için açılmıştır.

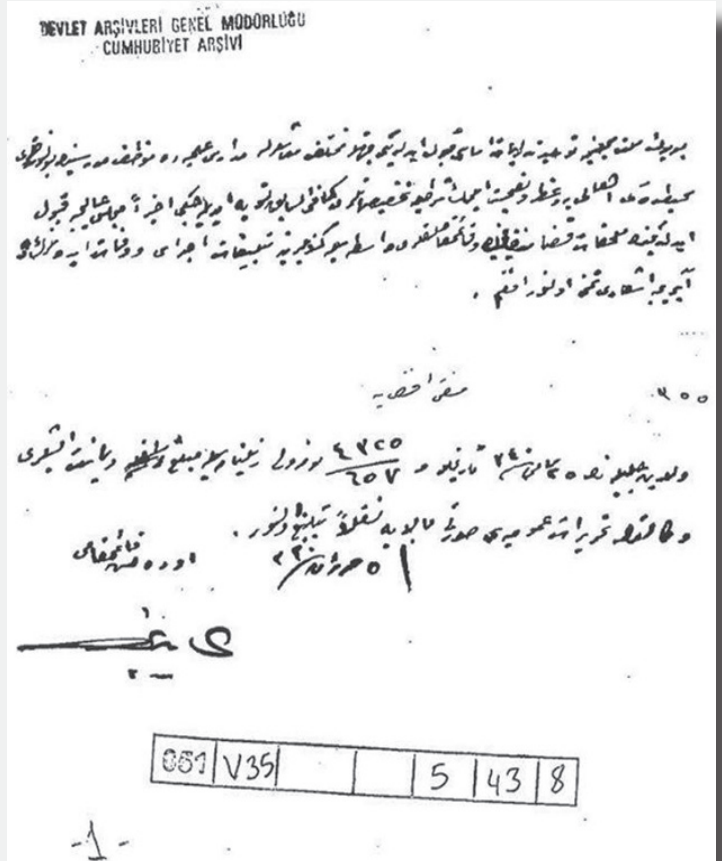
Medresetü'l-Vâizîn
öğrencileri beden
eğitimi dersinde

Medresetü'l-Vâizîn okullarının açılmasından 1 yıl sonra **"Medresetü-l Eimme ve'l Hutaba"** okulları açılmıştır. Bu okulların da amacı nitelikli din adamı yetiştirmektir. Daha sonra bu okullar birleştirilerek **"Medresetü'l- İrşad"** adıyla eğitime devam etmiştir.

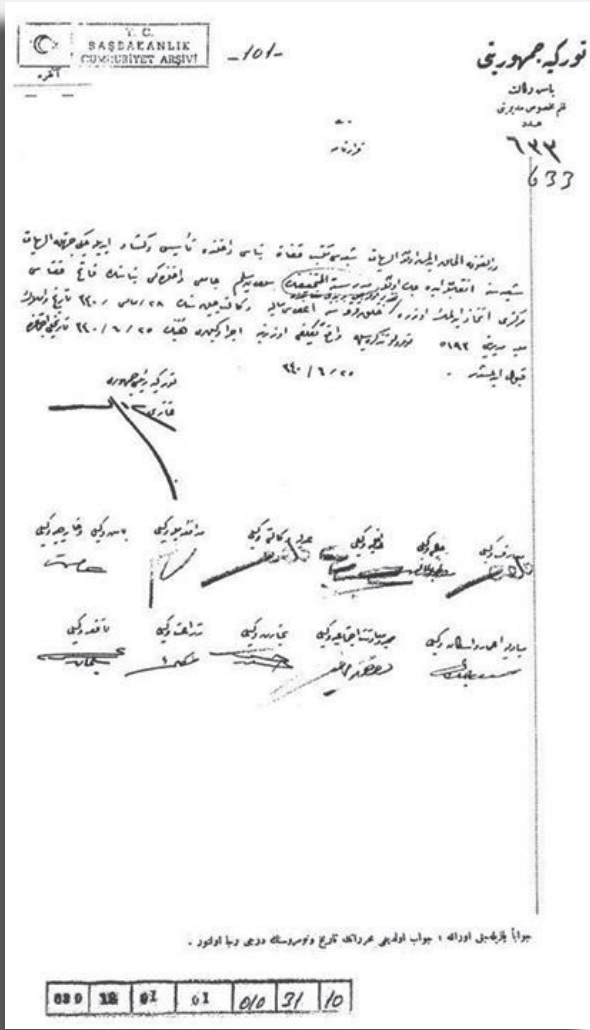
Osmanlı Dönemi'nde açılan bu din eğitimi veren kurumlarla istenilen başarı elde edilememiştir. Başarısızlığın nedenlerinden biri 1914 yılında 1. Dünya Savaşı'nın başlamasıdır. Diğer bir neden ise bu okulları bitirenlere hiçbir devlet güvencesi verilmediği için ilginin az olmasıdır.

Osmanlının çözemediği nitelikli din adamı sorununu çözmek Cumhuriyet'in kurucularına kalmıştır. Cumhuriyet'in ilan edildiği yıl dini eğitim veren medreseler **Medâris-i İlmiye** ve **Dârü'l-Hilâfe Medreseleri** olarak iki sınıftır. Eğitimde bir birlik yoktur. Osmanlı Devleti'nden devralınan çok başlı eğitimi ve bu arada imam-hatip eğitimindeki bu ikiliği ortadan kaldırmak için 3 Mart 1924 tarihinde 430 sayılı **Tevhid-i Tedrisat** yani eğitim ve öğrenim birliği yasası kabul edilmiştir. Bu yasayla tüm eğitim kurumları Maarif Vekâletine (Milli Eğitim Bakanlığına) bağlanmıştır.

Medâris-i İlmiye müderrislerinin, vâiz olarak da görevlendirilebilecekleri, müderrislikten aldıkları emeklilik maaşını alabileceklerine dair belge.

CUMHURİYET DÖNEMİNDE İMAM HATİP OKULLARININ AÇILMASI

Medresetü'l-Mütehasşisîn binasının takdir edilen bir bedel karşılığı Halk Fırkasına (CHP'ye) verildiğine dair İcra Vekilleri Heyeti (Bakanlar Kurulu) kararı.

Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun kabulünden kısa bir süre sonra 16 Mart 1924 tarihinde Maarif Vekili (Milli Eğitim Bakanı) Vasıf Çınar bir bildiri yayımlayarak medreselerin kapatıldığını bildirmiştir. Kapatılan medreseler Medâris-i İlmiye medreseleridir. İstanbul'daki Dârü'l-Hilâfe ve Anadolu'daki "taşra mektepleri" ise Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun 4. maddesi gereğince imam hatip okullarına dönüştürülmüştür. İmam Hatip okullarının ilk öğrencileri de medreselerin öğrencileri olmuştur.

Medreselerin kapatıldığına ve öğrencileri ile öğretmenleri hakkındaki uygulamanın nasıl olacağına dair 11 Mart 1340/1924 tarihli tamim (genelge).

1923-1924 yılında 29 okulda 2.258 öğrenci öğrenim görüyorken 1929-1930 yılına gelindiğinde yalnız 2 okulda 100 öğrenci eğitim görmektedir. Bu nedenle 1930 yılında öğrenci azlığı gerekçe gösterilerek İmam Hatip Okulları kapatılmıştır.

"Mekteplerin, öğrenci ilgisi azaldığı için kapatıldığı iddiası bir ölçüde doğruysa da mektebin lise bölümünün açılmayışı, yalnız dört yıllık bir ortaokul düzeyinde kalmış olması, mezunlarının istihdam alanlarının olamayışı gibi nedenleri birlikte düşünmek gerekiyor. Okullara öğrencinin ilgisiz kalışını, bir taraftan 1928'de yapılan Harf Devriminin etkisine, diğer taraftan laiklik anlayışı ve uygulamasına bağlamak daha doğru olacaktır." ¹

CUMHURİYET DÖNEMİNDE İMAM HATİP OKULLARININ AÇILMASI

[illegible]

1930 yılına ilişkin bir İmam hatip diploması. (Okutulan derslere dikkat)

İmam Hatip okullarının kapatılmasından sonra imam ve hatip eğitimi 1948 yılına kadar Diyanet İşleri bünyesindeki Kuran kurslarında verilmiştir.

1946 yılında çok partili demokrasiye geçtikten sonra CHP içinde bazı kişiler Demokrat Partiye dini kaptırmamak için İslami politikaların uygulanmasını önermişlerdir. 24 Aralık 1946 tarihindeki Meclis oturumunda Bursa Vekili Muhittin Baha Pars ile İstanbul Milletvekili Hamdullah Suphi Tanrıöver “komünizm tehlikesine karşı” okullara din eğitimi konulmasını istemişlerdir. Ancak Başbakan Recep Peker bu öneriye şu yanıt vermiştir:

“Komünizm denen bir içtimai (toplumsal) zehirden bünyeyi (toplum yapısını) korumak için onun yanında yavaş yavaş genişleyecek bir şariat (dine bağlı) hayatının ikamesi (sürdürülmesi) ihtimalini (olasılığını) bir tedbir (önlem) diye

**İmam Hatip
öğrenci künye
defterlerinden bir
örnek**

CUMHURİYET DÖNEMİNDE İMAM HATİP OKULLARININ AÇILMASI

düşünmek başka bir zehirle tedavi edileceğini zannetmekten ibarettir.”²

Recep Peker’in itirazına karşın 1947 yılında Anadolu Ajansı, “din bilgisi dersaneleri”nin açılmasını öngören CHP Divanı bildirisi yayımlamıştır. Bildiride şu istekler yer almaktadır:

“Din bilgileri dershanelerine öğretmen yetiştirmek, imam hatiplik hizmetleri için eleman hazırlamak amacıyla yurttaşlar din eğitimi seminerleri dahi açabilirler. Seminerler ortaokul öğretimine dayanır ve ortaokul mezunlarına beş, lise mezunlarına iki yıllık öğretim verilir. Bu dershanelerde Milli Eğitim Bakanlığınca onaylanandan başka kitaplar okutulmaz.”³

Bildiride yer alan istekler 17 Kasım 1947 tarihindeki CHP’nin 7. Olağan Kurultayına da taşınmıştır. Kurultayda din ile ilgili maddeler şunlardır:

“- Türk ve din büyüklerinin türbeleri ziyarete açılmalı.

- Haftada birer saatlik seçmeli din dersleri, velilerin yazılı müracaatıyla öğrencilere verilmek şartıyla ilk ve ortaokul müfredatına dahil edilmeli.

- CHP’nin din eğitime önem verdiğini belirten bir madde parti programına konulmalı.

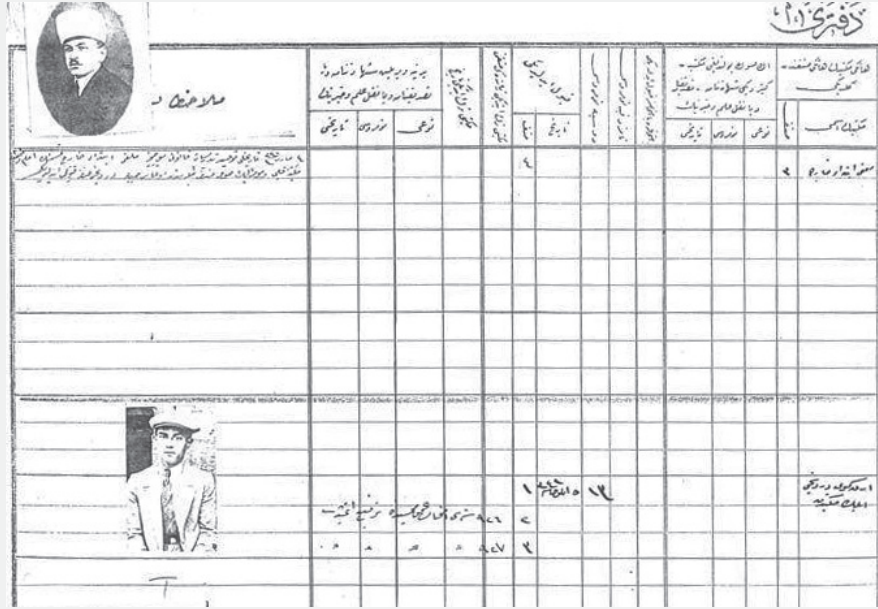
- Parti programında CHP’nin ilkokullarda seçmeli din derslerini başlatacağı ilan edilmeli.

- Milli Eğitim Bakanlığı programında da seçmeli din derslerinin ilkokulların müfredatına koyacağını açıkça belirtmeli.

- Din eğitimi veren yüksekokullar açılmalı.

- İmam Hatip Okulları yeniden açılmalı.”⁴

1947 Kurultayında alınan bu kararlar 10 ay sonra yaşama geçirilmiş ve 1948 yılında İmam Hatip Okulları yeniden açılmıştır. 15 Ocak 1949 tarihinde ise önce İstanbul ve Ankara, daha sonra da Afyon, İzmir, Isparta, Kayseri, Kastamonu, Adana, Trabzon ve Urfa’da 10 ay süreli imam hatip kursları açılmıştır.

İmam Hatip öğrenci künye defterlerinden bir örnek – 2

CHP’nin 1946 yılından sonra İmam Hatip Okullarını açmasındaki en önemli neden Demokrat Partinin din eksenli siyaseti ve komünizm tehlikesine karşı olmaktadır. Ancak CHP’nin bu çabası “din düşmanı” ilan edilmesine engel olamamıştır. 1950 yılından sonra açılan İmam Hatip Okulları bazı iktidarların arka bahçesi olmuştur ve İmam Hatip Okullarını açan CHP, “din düşmanı” ilan edilmiştir. Şimdi şu soruyu vicdanımıza sormamız gerekiyor. Cumhuriyet’in ilanından 1 yıl sonra yokluk içinde İmam Hatip Okullarını açan, Kuran’ın mealı ve tefsiri için ödenek ayıran Atatürk mü din düşmanı? Yoksa 1950 sonrası İmam Hatipleri siyasi çıkarları için kullanıp dini, dinieğitimi ve dince kutsal değerleri siyasete alet ederek yozlaştıranlar mı?

1 Ethem Ruhi Fırlı, İslâm, Laiklik ve Türk Laikliğindeki Uygulamalar, Berikan Yayınevi, 2010, s.126.

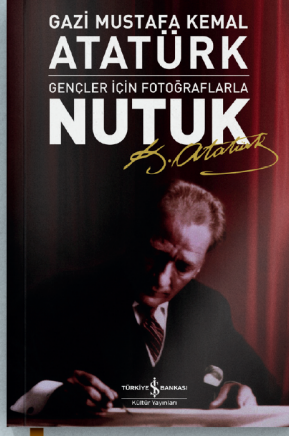
2 Halis Ayhan, Türkiye’de Din Eğitimi (1920-1998), Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 1999, s.113.

3 Ahmet Ünsür, Kuruluşundan Günümüze İmam Hatip Liseleri, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2005, s.148.

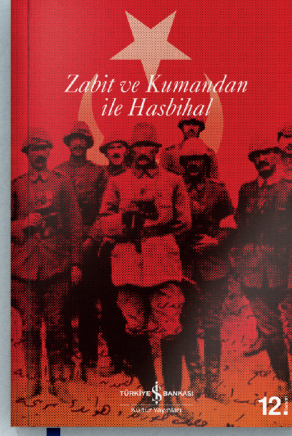
4 Binnaz Toprak, İslam and Political Development in Turkey, Ankara, 1981, s.79.

HEM KENDİ KALEMİNDEN HEM YAKININDAKİLERİN GÖZÜNDEN ATATÜRK

Nutuk
Mustafa Kemal Atatürk
616 s, 14 TL

Zabit ve Kumandan ile Hasbihal
Mustafa Kemal Atatürk
200 s, 14 TL

Atatürk Hakkında
Hatıralar ve Belgeler
Afet İnan
536 s, 20 TL

Atatürk'le Beraber
İsmail Habib Sevük
haz. Lütfü Tınç
177 s, 14 TL

Bir Sovyet Diplomatının
Türkiye Anıları 1922-1923
Semyon İvanoviç Aralov
çev. Hasan Âli Ediz
257 s, 14 TL

Genç Türkiye İnşa Edilirken
Ernst A. Egli
çev. Güven Göktan Uçer
371 s, 18 TL

Kılıç Ali'nin Anıları
Derleyen: Hulusi Turgut
796 s, 30 TL

Türklerle Omuz Omuz
Hans Guhr
çev. Eşref Bengi Özbiçen
270 s, 14 TL

Taksim Kitabevimiz açıldı.

Lamartin Caddesi No: 5 / 1
Taksim - İstanbul
Tel: (0212) 238 08 37

Kitabevlerimiz: İstanbul - Kadıköy, Tel: (0216) 348 97 84 Eminönü - Müze, Tel: (0212) 511 13 37
Caddebostan, Tel: (0216) 386 65 62 Beşiktaş, Tel: (0212) 258 77 43 Bakırköy, Tel: (0212) 571 20 32
Nişantaşı, Tel: (0212) 234 80 71 • Ankara - Yenisehir, Tel: (0312) 430 33 66 Tunali Hilmi, Tel: (0312) 324 10 73
İzmir - Karşıyaka, Tel: (0232) 364 71 42 • Diyarbakır - Ofis, Tel: (0412) 228 42 16 • Eskişehir - Tepebaşı,
Tel: (0222) 220 49 13 • Konya - Selçuklu, Tel: (0332) 351 16 07 • Manisa, Tel: (0236) 231 69 24
Mersin, Tel: (0324) 238 18 14 • Samsun - Çiftlik, Tel: (0362) 233 38 30 • Trabzon Merkez, Tel: (0462) 326 98 39

Kurucusu olduğumuz İş Bankası Kültür Yayınları
yeni kitaplarla büyümeye devam ediyor.

TÜRKİYE **BANKASI**
Türkiye'nin Bankası

Geçmişten Seçmeler

TÜRK MUSİKİSİNİN GELİŞİMİ VE ELLİ CUMHURİYET YILI

Ahmed Adnan SAYGUN (*)

Atatürk Devrimleri türlü açıdan işlenebilecek karmaşık bir konudur. Ancak, hangi açıdan ele alınırsa alınsın, hepsini temelde birleştiren ve tümünü belli bir yöne çeviren bir ana erek vardır ki onu da Atatürk bizlere işaret etmiştir: çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmak. Toplum hayatının ve bu hayata düzen ve yön veren toplumsal, siyasal, ekonomik, kültürel konulardaki bütün problemlerin çözümünde bize kılavuzun, gerçekten de, bu erek olması gerekir. Açıkça, çekinmeksizin konuşmak gerekirse, bu dört sözcüğün anlamında yatan gerçek şudur: biz çağdaş uygarlık düzeyinde değiliz, onun altındayız. Bu, düzeye ulaşmadığımız sürece çağdaşlarımızdan geride kalmağa ve onların politik, ekonomik, kültürel boyunduruğu altına girmeğe mahkûmuz. Öyle ise her Türk'ün, geri kalmışlık damgasını Türk Milletinin üzerinden atması için didinmesi ve bu yolda, kendi alanında, bütün gücünü harcaması gerektiği, kaçınılmaz bir sonuç olarak karşımıza çıkar. Bu yoldaki emeklerimizin boşa gitmemesi için de, geri kalmışlığımızın üzerinde durmak, adımlarımızı bilinçli atmakta bize kılavuz olacaktır. Ben bu konuşmama özellikle musiki konusunda ve çağdaş düzeye ulaşma yolunda elli yıldır ne yaptığımızı, atılımlarımızı, sürçmelerimizi açık yürekle dile getirmeye çalışacağım. Ancak, elli yılda musiki konusunda yapılanları anlayabilmek ve bunları bir mantık temeline oturtmak için konumuza elli yılın gerilerinden girmemiz ve o zamanlardan bu yana geçen olayların üzerine, çok kısa da olsa, dikkatle eğilip bunları gerçekçi bir yoldan değerlendirdikten sonra Cumhuriyet dönemine gelmemiz doğal sayılmalıdır.

Türklerin Ural-Alтай çağları üzerinde uzun uzun duracak değilim. Yalnız, bir noktayı belirtmekte fayda görüyorum: o çağlardaki toplumsal koşulların gereği olarak ister din içi, ister din dışı olsun, ancak kolektif bir musiki anlayışının mevcut olabileceği şüphesizdir. Etno-muzikologya konuları içine giren bu musiki anlayışı hakkında ancak, günümüzün derlemelerinden bir fikir sahibi olmamız ve bilimsel inceleme ve kıyaslama yoluyla bazı sonuçlara varmamız mümkün oluyor. Bu aramalar sonunda

ifade edebiliyoruz ki Anadolu halk musikisindeki değişik bazı türleri, doğrudan doğruya, ilk atalarımızın anayurtlarına bağlamak kabil oluyor.

Biraz önce musikiyi belli bir sisteme bağlama yolunda iki bin beş yüz yıl önce başlamış olan çabalardan söz etmiştim. Özellikle Batı sınırlarımızdan, gücü gittikçe azalarak, Orta ve İç Anadolu'ya doğru etkisini sürdürmüş olan bu sistem, Akdeniz batısındaki Fas'tan, bütün Akdeniz havzasını kaplayarak ve Orta-Doğu'yu geçerek İran'a ulaşan, eski Bizans ve eski kilise musikilerini de hükmüne boyun eğdirmiş olan bir musiki anlayışını bütün bu geniş alana yaymıştır.

On altıncıdan, en nihayet yirminci yüzyıla değin Batıdaki büyük şehirlerimizde ve özellikle İstanbul'da işlenip geliştirilmiş olan, "Türk sanat musikisi, klasik Türk musikisi, divan musikisi, Enderun musikisi, Osmanlı musikisi, hatta alaturka musiki" adlarıyla hepimizin bildiğimiz, musiki türü işte bu disiplin içinde fakat kendine özgü bir nitelik, bir benlik kazanarak gelişmiştir. Bu gelişme ve bunun sonucunda meydana gelen özel üslup Anadolu ile büyük şehirlerin arasını gittikçe açmıştır, böylece Türkiye'de birbirine bir bakıma yakın, bir bakıma uzak iki ayrı musiki meydana gelmiştir: toplum ruhunu, ama köylerde, çadırlarda yaşayan toplumun ruhunu, özlemlerini yansıtan ve atalar yurdundan gelen mirası yitirmemiş olan halk musikisi ile daha çok büyük şehir kültürüne bağlı sanat musikisi.

Özellikle İstanbul'da geliştiğini söylediğim bu sanat musikisinin Akdeniz havzası, Yakın ve Orta Doğu uygarlıkları ile olan sıkı bağlarına dikkati bir daha çekeceğim. Gerçekte bu sıkı bağları biz yalnız musikide görüyor değiliz; edebiyatımızda, minyatür, hat, tezhip, vb. gibi sanatlarımızda da aynı hal vardır. Türklerin İslamiyet'i benimsemeleri, İslam kültürünü benimsemeleri sonucunu vermiştir. Ayrıca, daha Asya'da Atalar yurdunda iken veya oradan Anadolu'ya göçleri ve daha sonra bu topraklarda yerleşmeleri sırasında temasta bulundukları uygarlıkların da etkisi, kendi kültürlerinin yön almasında büyük bir güç kazanmıştır. Böylece örneğin Türk dili Farsçanın ve Arapçanın zamanla artan hücumuna ve baskısına uğramış ve sanki Türkçe-Farsça-Arapça karışımı yeni bir dil ortaya çıkmıştır. Bu dile bizler bugün Osmanlıca adını veriyoruz. Edebiyatımız da böylece Türklük niteliklerini kaybederek Osmanlılık niteliklerini kazanmış ve örneğin:

(*) Türk Beşleri arasında yer alan bir müzik eğitimcisi ve müzik bilimcisi. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk Devlet Sanatçısı.

Aferin ey rüzgârın şehsüvar-ı safderi

Arşa as şimdengeru tğ-i Süreyya gevheri

gibi şiirler yazılması yolunda gidilmiştir. Bu şiirler elbette Halk'ın değil, İstanbul'da ve büyük şehirlerde yaşayan ve adlarına "münevver" denen kimselerin zevkini yaşıyordu. Buna karşılık, duyushlarını öz Türkçe ile dile getirmiş olan bir Yunus Emre, bir Karacaoğlan o insanlarca aşağı, bayağı görülmuş ve kendilerine bir değer verilmemiştir. Selçuklular zamanında yaşayıp deyişlerini doğrudan doğruya Farsça yazmış olan Mevlana'nın, çağdaşı Yunus hakkında kullandığı söylenen "...şu Türkmen kocası" sözü yüceltici olmaktan her halde uzaktır. Gene, Karacaoğlan hakkında bir şehir şairinin:

Biz şair saymayız öyle ozanı

mısrası da bu "münevverlik" ruhunu ve bu ruhtaki üstünlük gururunu bizler için ne kadar özücü bir yolda ifade ediyor.

Doğrudur... Karaoğlan ve onun gibi ozanlar hiçbir zaman münevverlikleriyle böbürlenmediler ve hep bir Halk ozanı olarak kaldılar. Onların deyişlerinin Osmanlılık ile bir ilgisi olmadı. Tıpkı bunun gibi, o deyişleri büyük bir içtenlikle dile getiren Bozlak'lar, Türkmeli'ler de Osmanlılık ruhundan, İstanbul'un musiki anlayışından o kadar uzak kaldı.

Ne yazık ki Fatih'i anlayamamışız. Arapçanın ve Farsçanın yanı sıra Yunancayı da bilen, İslam dinine bağlılığında her halde hiç şüphe bulunmayan ve tam bir Osmanlı eğitimi içinde yetiştirilmiş bulunan bu büyük adamın bir anda silkinip de bir İtalyan'a kendi resmini yaptırmadaki anlamı ve yol göstericiliği kavrayamamışız. Hümanizma akımına kendini kaptırmış, İncilini kendi diline çevirerek dini bir muamma olmaktan kurtarmaya savaştan, "matbaa" denilen buluşun üzerinde atılarak bilim ufkunu genişleten ve nihayet, kilise egemenliğine çetin kavgalar veren batının yanı başında bizler, ne yazık ki zapt ettiğimiz toprakların getirdiği zenginliğin sarhoşluğu içerisinde günlerimizi hoş etmeye bakmışız... hele on yedinciden on dokuzuncu yüzyıla değin zamanımızı, tam bir vurdumduymazlık içinde haremler düzen, havuzlara para serpen, dilediğini var, dilediğini yok eden adamların elinde ve yönetimi altında, bilim diye medrese bilimlerinden başka bir şeye itibar etmez, her yeniliği "bid'at" diye tepir, çok acı bir çöküş çağına girmişiz. İfade değil de öz bakımından bir Fuzuli'den, bir Baki'den bir Nedim'e doğru yol almışız. Ama batıda da,

doğuda da, her sanata göre değişmeleri en yavaş olan musiki, Osmanlı musikisi en parlak devrini bu iki yüz yıl içinde yaşamıştır.

Bu çöküntüye "dur!" demek zamanının geldiğini ilk kavrayan kimse 3. Selim'dir. Kendisi de o devrin anlayışı içinde yetişmiş usta bir besteci olan 3. Selim, türlü yenilgilerin burukluğu, acıların, fakirleşmenin ezikliği altındaki ruh tedirginliğini ve toplumsal koşulların değişikliklere gebe olduğunu sezmiş ve ileriye doğru adımlar atmaya çalışmış bir insandır. Onun attığı adımların izinden Sultan Mahmut daha bilinçli bir yolda yürümüş ve bu atılım o çağın insanlarını Tanzimat'a ulaştırmıştır. On dokuzuncu yüzyıl, el yordamıyla da olsa, bir "aramalar" devridir. Yeniçeriliğin kaldırılması, Nizam-ı Cedid'in kurulması, kıyafet devrimi gibi hareketlerin yanı sıra edebiyat, resim ve musiki anlayışımızda da değişmeler kendini göstermeye başlamıştır. Gerçekten edebiyatımız o çağlarda eski Divan edebiyatı anlayışından ayrılmaya yüz tutmuş, batıda olup bitenlere karşı ilgi gittikçe artar olmuştur. Dar bir sınır ve anlam içinde de olsa, Halk'a doğru yönelme eğilimi de gene o çağlarda başlar. Şinasi'nin Ata Sözleri derlemeleri bu bakımdan gerçekten üzerinde durulmaya değer. Gene bu çağlarda resim sanatı penceresini batıya aralamıştır. Eğitim ve öğretim konusundaki iyiye doğru kımıldanmalar, gerçek, müspet bilim dallarına yöneliş de gene aynı çağa rastlar. Musikiye gelince, onda da kımıldanmalar, aranmalar ve hatta mehterin kaldırılması, yerine bandonun, orkestranın konulması gibi, devlet eliyle yapılan köklü değişiklikler hemen göze çarpar. Ama bu kımıldanmalar sadece resmi kurumların zoruyla yapılıyor değildir: sadece zevkin etkisi altında da olsa, örneğin batının bizde bulunmayan bir usulü musikimize "ithal" edilivermiştir. Bir yandan da Batı çalgıları, çok basit bir anlayış içinde de olsa, batının çok sessizliği, suları gittikçe artan bir ırmak gibi önce İstanbul'a sonra da daha bazı şehirlerimize sızmaya başlamış ve nihayet, edebiyatımıza "piyes" türünün girmesi gibi, musikimize de, Osmanlı musiki anlayışı içinde gerçekleştirilmesine olanak bulunmayan, "operet" adını atmıştır. Ama, bütün on dokuzuncu yüzyıl boyunca, edebiyatımız ve resmimiz iyi-kötü bir yönde gelişirken, musiki yaratıcılığında çok, ama pek çok ilkel bir taklitçilikten ileri gidilmedi.

Meşrutiyet çağında musikimizde manzara şöyle idi: Osmanlılığın haşmetli devirlerini sesler

TÜRK MUSİKİSİNİN GELİŞİMİ VE ELLİ CUMHURİYET YILI

âleminde yansıtmış olan büyük ustalar artık yoktu, çünkü çağ değişmiş, toplum koşulları değişmiş, hulusa pek çok şey değişmişti. Bu değişmelerin sanata yansımamasına olanak yoktu. Ama daha önce de dediğim gibi, güzel sanatların arasında musiki, değişmeye en ağır ayak uyduran koldur. Osmanlı Türkleri, işledikleri musikinın olanakları içinde büyük bir atılım yaparak, nihayet on dokuzuncu yüzyılın ortalarına kadar, büyük eserler yaratmışlardı. Ama her zaman söylediğim bir söz vardır: bir atılım yeni bir atılımla berkitilmedikçe sönmeye, ölmeye mahkûmdur. Sanatta bu sönüş, bu ölüme gidiş, eskilerin iyi, kötü taklidi ve ardından, yavaş yavaş soysuzlaşması suretinde kendini gösterir. On dokuzuncu yüzyıldaki Osmanlılık dünyasındaki toplumsal koşulların değişmesi elbette yeni bir atılımı, sanatın her dalında yeni bir yönelişi gerektirecekti. Nitekim bütün yüzyıl bu yolda bilinçli, bilinçsiz çırpınmalarla geçti. Ama eskiye, alışkanlıklarına bağlı olan rahat ruhlar bu gerçeği göz önünde pek tutmazlar. Bu yüzden de, sanatçı olsun, sanatsever olsun, böyle insanlar her yeni güç karşısında direnir ve bir karşı cephe ile ileri dönük atılımı yok etmeye çalışırlar. Ancak, bilmezler ki, sarıldıkları dala artık su yürümemektedir ve dal günden güne kuruyacaktır. İşte, Osmanlılığın parlak çağlarında gelişmiş olan musiki türü Meşrutiyet çağında, eski

haliyle yeni atılıma uymaması yüzünden, canlılığını gittikçe kaybeder ve soysuzlaşmaya yönelir gibi görünür. Buna karşılık, aşağı yukarı yüz yıla yakın bir zamandan beri kendine bir yön çizmenin sancılarını çeken yeni atılım da bir yere varmış değildir. Tanzimat'ta da, Meşrutiyet'te de bu yolda bir başarı gösteremeyişimiz konusunda ben kimseyi suçlamam. Büyük değişiklikler bir günde, göz açıp kapayıncaya kadar yapılabilecek şeyler değildir. Batıda tek sesli musikiden on altıncı yüzyılın o haşmetli polifisine tam beş yüz yılda varılmıştır. Ama ondan sonraki değişmelerin mesafeleri gittikçe kısalır; zira toplumdaki değişiklikler de daha bir hızlanmıştır. Asıl mesele, devrimin sadece kafada değil, ruhlarda da yapılmasıdır. Meşrutiyet çağındaki Türkler hala Osmanlılardır. Siyasetlerinde de, ekonomi konularını anlayışlarında da, toplum problemlerini görüşlerinde de, yaşayışlarında da... Osmanlılıktan ayrılmış değillerdir. Bununla beraber, Osmanlılık içinde de olsa, Türklüğe yöneliş, özellikle gene bu Meşrutiyet çağında başlar. Bu çağda, musikinın yönünü fikir alanında çizmek isteyen ilk kişi Ziya Gökalp'tir. O, biraz yanlış yoldan da olsa, Türk halk musikimiz üzerine eğilmemiz gerektiğini belirtmişti. Halk musikimize ilk eğilmiş olan bestecimiz ise İsmail Zühdü'dür. Daha bu yüzyılın başlarında bu yolda bazı esinlenmelerine tanık olduğumuz bu bestecimizi bu yola yönelten

en büyük güç, sanırım, İzmir'in işgali sırasında onun Ankara'ya göçerek İzmir'in kurtuluşuna kadar Anadolu'da kalmış olmasıdır. 1924 yılında kırk sekiz – elli yaşlarında İzmir'de hayata gözlerini yummuş olan ve yeni Türk besteciliğinin ciddi ve değerli öncüsü sayılması gereken İsmail Zühdü'nün Eskişehir'in Yunanlılar tarafından işgali sırasında, şehri terk etmeden hemen önce bestelediği "Yakarış" adlı küçük lied, halk musikimize içtenlikle eğilişin güzel bir örneğidir.

1923 yılında Cumhuriyet ilan olduğu zaman, o günlere kadar birer Osmanlı olan bizler artık Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmuştuk, Türk olmuştuk. O tarihten önce, mütareke yıllarına kadar akşam üzerleri okuldan ayrılmadan önce bütün öğrenciler okulun bahçesinde sıralanır, "binler yaşa Sultan, satvetinle, şevketinle bin yaşa!" sözlerini kendi bestesiyle söyler, ardından "Padişahım çok yaşa!" diye bağırır ve günlük hayatımızda "sen nesin?" diye soranlara "Osmanlıyım" karşılığını verirdik. "Türküm" demek ayıptı. Yurdumuzu düşman çizmesinden kurtaran askerlerimiz bile İzmir'e girdiklerinde söyledikleri:

Ankara'nın taşına bak Gözlerimin yaşına bak

şarkısının sonu bile "Osmanlıyız! Pek şanlıyız!" diye biterdi. Ama artık Osmanlılık geride kalmış, bizler, Türkiye Cumhuriyetinin insanları birer Türk

olmuştuk.

İşte, Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti döneminde hazırlanıp nihayet 1923'te Atatürk tarafından asıl kişiliğine kavuşturulan bu Türkiye Cumhuriyeti'nde alışılmış bir şeylerin sezintisi havada hiss olunur gibiydi. Yanmış, kül olmuş, zaten oldum olası kerpiç yığınlarından meydana gelmiş yoksul, borçlu, acılı ama Anadolu savaşlarını emperyalistlerin suratlarında şaklayan müthiş bir kamçı gibi, inanılmaz bir zafer ulaştırmanın tadına ermiş, ruhları yeni ufuklara doğru kanat çırpırmaya susamış, göğsüne düşmüş başını inançla kaldırmış kişilerin toprağı, vatani Yeni Türkiye'de insanlar, sanki bir şeyler olmasını bekler haldeydiler. Osmanlılık çağı kapanmış, yeni bir âlemin perdesi aralanmış, ötesi bilinmezlerle dolu bir muamma... Ancak, Cumhuriyet adını verdiğimiz yeni devlet nizamına geçişin ve hele ardından halifeliğin kaldırılmasının bazı ruhlarda sevinç, coşkunluk, bazı ruhlarda da acı ve eziklik, burukluk yarattığı da bir gerçektir. Osmanlılık ile Türklük, eskiye bağlılık ile yeniye özlem ruhları sanki bir savaşa hazırlanır gibi idiler. Ne yazık ki bu savaş hala sürüp gider...

Atatürk'ün sanatla ve konumuz olan musiki ile ilgisi de bu sırada belirmeye başlar. Gerçekten, halifeliğin kaldırılmasından sonra Mabeyn Fasil Heyeti, Mabeyn Orkestrası ve Bandosu Ankara'ya

TÜRK MUSİKİSİNİN GELİŞİMİ VE ELLİ CUMHURİYET YILI

getirilerek Cumhurbaşkanlığına bağlandı. Bir süre sonra Atatürk bu fasıl heyetini feshetti. Gene o sıralarda Ankara’da bir “Musiki Muallim Mektebi” kuruldu. Bu öğretmen okulunda gençler eski usulde ud, kanun gibi sazları öğrenerek, ilahiler “geçerek” ilk ve ortaokulların “gına” derslerine hazırlanıyor değillerdi. Okulda bir öğretmene gerekli kültür derslerinin yanı sıra, piyano, keman, çello, vb gibi sazların batı yöntemlerine göre yeteneklerini kazanıyor, solfej ve armoni bilgileri geliştiriliyordu. Okul kısa zamanda üç yıldan altı yıla çıkarıldı. Bu anlayış, İstanbul’da yıllardan beri çalışmalarını doğu ile batıyı bir arada sürdüren Dar-ül Elhan anlayışından farklı idi. Cumhuriyetin gene ilk yıllarında Milli Eğitim Bakanlığı dış ülkelere değişik alanlarda yetiştirmek üzere bir öğrenci ordusu gönderdi ve bunu bir iki yıl sonra bir yenisi izledi. Teknik, müspet bilimler, manevi bilimler, güzel sanatlar... hepsi düşünülmüştü.

Teknik, müspet bilimler, manevi bilimler... bunlara gerçekten ihtiyaç vardı, çünkü yeni Türkiye derlenip toplanacaktı; bunun için de bilgi teknik gerekli idi. Ama ya güzel sanatlar? Ya musiki? Atatürk’ün aramızdan ayrılmasından çok sonraları, sonraları ne kelime? Günümüzde bile “tiyatroya, operaya, orkestraya ne lüzum var?” diyenlerin ve bunun ne derece zavallı bir düşünce olduğunu kavrayamayanların sayısı az mı? Halbuki Atatürk, memleket hala yanık kül yığınları halinde iken, Ankara’da bir otel, bir lokanta bile bulunmazken plastik sanatlarda, musikide biran önce insan yetiştirmenin çarelerini arıyordu. Çok şükür ki, Cumhuriyet’in ilk çağlarında Atatürk’ün önderliğinde yönetimi ellerinde tutanlar böyle görüşlerden uzak idiler. O zaman alınmış olan kararlardan besbelli ki Atatürk ve çevresindekiler, bir ulusun kalkınmasının yolunun sadece maddeden değil, asıl ruhtan geçtiğini ve kafaların içindeki devrimin gerçekleşmesinde en büyük ödevin Güzel Sanatlara düştüğünü çok iyi biliyorlardı.

Batıya böyle öğrenci orduları göndermenin bir anlamı da, hiç şüphesiz, birçok ülkeye göre geri kalmışlığımızın “teşhis”i sonucu idi. Bu, durgun “şark”tan ve “şarklılık”tan kurtulup ileri atılmanın, çağa ulaşmanın özlemini dile getiriyordu. Hicri on dördüncü yüzyılda bizler, sanki batı dünyasının altı yüzyıl önce yaşadığı on dördüncü yüzyılda idik. Öyle ise bizim saygı değer bir millet olarak yaşamamız, kimseye köle olmadan var olmamız işte bu altı

yüzyıllık uçuşumu biran önce doldurup günümüze ulaşmamıza bağlı idi. Bunun için de bizi, bilimi dahi medrese usulü anlayan “şarklı” düşünceye bağlayan her şeyi kesip atmamız şarttı.

Atatürk’ün bu yoldaki atılımları hicri tarihi bırakmak, din ve dünya işlerini ayırmak ve özellikle öğretim birliği temel ilkesini koymak, kıyafet değişikliğini getirmek, medeni kanunu yürürlüğe koymak... diye birbiri ardına saydığımız konularda sıralandı. Bu atılımların konumuz ile ilgili etkileri, okullarımızda ilahilere dayanan “gına” öğretimi yerine, Türk musikisini hiçbir baskı olmaksızın bir buçukyüzyıldır zorlayan “çoksesli musikiye hazırlayıcı bir öğretim yönteminin benimsenmesi biçiminde kendisini gösterdi. İstanbul’da, hiçbir zorlama olmaksızın, sanki doğalmış gibi, hem eski musikiyi, hem batı musikisini sazlarıyla nazariyatıyla yıllardan beri öğreten Dar-ül Elham’ın durumu bu bakımdan dikkate değer: demek ki yüzyıl boyunca sürmüş olan didinmeler, hiçbir resmi zorlama olmaksızın, bir sonuca yönelmiş ve çok sesli musiki o kurumda yerini, doğal imiş gibi almış. Ama Osmanlı ruhu ile Türk ruhunu bir arada bulundurmamak mümkün olmadığına göre, iki yönlü çalışma sürdüren Dar-ül Elhan’da Osmanlı devri musikisini öğretimden kaldırmak en doğru yol olarak seçildi. Buna karşılık ise, Osmanlı dönemi musikisi üzerindeki çalışmalar, eserlerin derlenmesi, örnek icralar ile tespiti, nazari alanda incelemeler ve yayınlar yapılması olanağı da o kuruma sağlandı. Artık Dar-ül Elhan kaldırılmış, yerine İstanbul Konservatuarı kurulmuştu. İstanbul Konservatuarı, bu arada, yaptığı derlemelerle, halk musikimiz üzerine ilk kez eğilen kurum olma şerefini de kazandı.

Türk halk musikisi... O zamana kadar aşağı görülmüş, “asil Türk musikisinin ilkel şekli” diye horlanmış olan Türk halk musikisine hem de resmi bir kurum tarafından eğilinmiş olması küçümsenecek bir olay değildi. Gene o yıllarda İstanbul’da, halk bilgileri konusu içine giren malzemeyi derlemek, incelemek ve yayımlamak amacıyla bir de dernek kurulmuştu. Edebiyat tarihçilerimizin Divan Edebiyatı şairlerinin yanı sıra, “halk şairi” adını verdikleri ozanlarla ilgilenmeleri de gene Cumhuriyet’in bu ilk yıllarına rastlar. Bu artık Osmanlılık’tan Türklük’e yönelişten, büyük şehirlerde nerede ise yitirilmiş olan asıl benliğimize tekrar kavuşma özlemini duymanın ilk belirtilerinden başka bir şey değildi. Türk ruhunun

temiz kaynağına el yordamıyla da olsa yönelme yolundaki bu ilk kımıldanmalar, aranmalar, musiki yaratıcılığı alanında da yankısını buldu. İsmail Zühdü'den sonra, onun mevcudiyetinden dahi habersiz olarak, bu yolda ilk adımları atan insan, 1924-1925 yıllarında İstanbul'da eline geçirdiği on iki halk türküsünü piyano eşliğinde ses için yazmış olan Cemal Reşit Rey'dir.

1928, Atatürk'ün Sarayburnu'nda musiki üzerindeki bilinen konuşmasını yaptığı yıldır. Osmanlı ruhuna bağlı olanlar Atatürk'ün, bir Mısırlı şarkıcı ile caz musikisi arasında böyle bir konuşma yaptığına özellikle işaret etmişlerdir. Gerçekte Atatürk'ün demek istediği ne Mısırlı şarkıcı, ne caz ile ilgilidir; onlar O'nun düşüncelerini açıklamasına sadece bir araç olmuşlardır. Atatürk'ün demek istediği gayet açıktı: "Yeter artık bu atalet, bu meskenet, bu âşıkane yalvarış, yakarışlar! Bizi hayata götüreceksin, ruhlarımızı dinamizmin sert kamçısıyla kamçılacak bir musiki lazımdır!" İşte O'nun sözlerinden benim anladığım budur.

"Ne mutlu Türküm diyene!" söylevinde, üzerinde önemle durulacak iki nokta vardır: bunlardan birincisi, on yıldır yapılan atılımların, çırpınmaların nedenini bir özlem gibi dile getirir: "çağdaş uygarlık düzeyinin üzerine çıkmak!" Bu kaybolmuş altı yüz yılı birkaç on yılın içine sığdırmak demektir. Bu da, ancak böyle bir özlem, korkunç uçurumu kapamak için bize de güç verir. İkinci önemli nokta da, Onuncu Yıl söylevinde Atatürk'ün "Güzel Sanatlar" konusuna geniş yer vermiş olmasıdır. Bu da bir rastlantı, elbette ki değildir; zira insanı insan, milleti millet yapan şey sadece maddesi, onun ruhu, iç dünyasıdır ve bir milletin ruhunda gizli hazineleri ortaya çıkarmak, iynin, güzelin, ölçünün, nizamın çocuğu olan Güzel Sanatların sihirli soluğu ile olanak kazanır.

Bu söylevin verildiği yıllarda öteki güzel sanat dallarıyla birlikte Türk Musiki yaratıcılığında da küçümsenemez, dudak bükülemez kımıldamalar başlamış bulunuyordu. Atatürk'ün, okul dışı eğitimi sağlamak, özlediği şevki, heyecanı ve dinamizmi genç ruhlara aşılama ülküsü ile 1932 yılında kurduğu Halkevleri, genç musiki kuşağının her yöndeki çalışmalarına kollarını açmış, böylece de, bir yandan halkın kültürünü geliştirmeye hizmet ederken, bir yandan da kendilerini geliştirip olgunlaştırmalarına fırsat hazırlamış bulunuyordu. Bu evlerde herkes elinden geleni, gücünün yettiğini yapmaya, kendisini yetiştirmeye, bilgisinden

başkalarını faydalandırmaya büyük bir heyecanla çalışırdı. O günler ne güzel günler, o çalışmalar ne güzel çalışmalardı...

1932 yılı Türk Musikisi yolunda yeni bir atılımın başlangıcı oldu. Türkiye'yi ziyarete gelecek olan komşu bir devlet hükümdarına Atatürk belki okullarımızı, devirde mevcut fabrikalarımızı, daha kim bilir nelerimizi gösterecekti. Ama O, aklına başka bir şey koymuştu: komşu hükümdara bir "Opera" göstermeliydi! Koşullar ve olanaklar ne kadar elverişsiz olursa olsun bu, mutlaka olacaktı! Ve oldu da... Görev bana verilmişti; yenilmez müşküller büyük bir heyecanın kamçısıyla yenildi, başarıya ulaşıldı. Atatürk'ün: "bu bir inkılap hareketidir!" diye bağırması hala kulaklarımda çınlar. Artık apaçık görülüyordu, ki güzel sanatların ve musikinin yeni ve çağdaş bir anlayışla bir an önce gelişmesini sağlamaya ant içmişti. Gene o yıl: "Devlet Musiki ve Temsil Akademisi kurulmalıdır!" demiş olması da bunu anlatmaz mı? Ve... dediği oldu: Ankara'da musiki, opera ve tiyatro dallarıyla bir Devlet Konservatuarı kuruldu. Konservatuarda bir de halk musikisi arşivi kurulması kararlaştırıldı. Böylece, İstanbul Belediye Konservatuarından sonra asıl resmi bir Devlet Kurumu bu konu üzerine eğilme gereğini duymuştu.

Ah... bu güzel, bu her türlü övgüye değer kuruluş yeteneksiz ellerde, daha önceki güzel bir kuruluşun sarsılması bahasına olmalı mı idi? Ne yazık, ki böyle oldu ve ilkokul üzerine altı yıllık Musiki Muallim Mektebi kaldırılıverdi ve yerine lise veya öğretmen okulu üzerine üç yıllık bir bölüm Gazi Eğitim Enstitüsüne eklendi. Böyle bir bölüm orada, hiç şüphesiz gerekliydi, ama o altı yıllık öğretim üzerinde, bir yüksek öğretim kurumu olarak; zira her şeyden önce musiki eğitim ve öğretiminin küçük yaşta başlaması gerekir, böyle olmazsa sonuç alınamaz. Halbuki en az on sekiz yaşında musikiye başlayan gençler buna göre hazırlanmış değiller idi. Gerçekten o zamanlar, öğretmen okullarında musiki eğitim ve öğretimi hemen yok gibiydi. Liselerde ise esasen musiki dersi bile yoktu. Ben bunu, Atatürk'ün çizdiği yolda sonraki süreçlerimizin sebeplerinden biri olarak görürüm.

1936 yılında kurulmuş olan Ankara Devlet Konservatuarı ilk meyvelerini 1940'ların başlarından itibaren vermeye başladı. Birkaç yıl sonra aynı kurula bir de bale bölümü eklendi. Böylece Ankara Devlet Konservatuarı Kompozisyon, enstrüman, şan, opera, bale ve tiyatro bölümleriyle

TÜRK MUSİKİSİNİN GELİŞİMİ VE ELLİ CUMHURİYET YILI

gerçekten örnek bir güzel sanatlar merkezi haline gelerek kurulduğu yıldan bu yana durmadan çalıştı ve memlekete değerli sanatçılar hediye etti. Bugün Devlet operalarımız, Devlet tiyatrolarımız ve Devlet balelerimiz varsa bunları hep bu Ankara Devlet Konservatuvarının sessiz sedasız yaptığı çalışmalara borçluyuz.

Gene 1936'da Halkevleri de gittikçe gelişip serpilerek yurdun her köşesine dağılmış bulunuyordu. Birçok yerde, Halkevlerinin içinde, orkestralar, korolar, küçük, büyük kadrolu bandolar kurulmuş, gerçek, katıksız, bozulmamış halleriyle halk oyunlarımıza ve halk musikimize büyük önem verilmiş, halkevlerinin çatısı altında birçok oyun ve musiki kolları kurulmuş, halka ait her şey üzerinde titizlikle durularak bir yandan, köylü-kentli, halkın kendi öz malının, öz kültürünün asaletindeki gururu duyarak nefsine güveninin artması sağlanırken, bir yandan da, türlü dış etkiler altında kalmış ve ruh saflığını yitirir olmuş insanların halkevlerinde gürül gürül akan pınarda ruhlarını yıkayarak kendilerini yeniden bulmalarına olanak vermişti. O dönemdeki genç kuşak, daha doğrusu çağdaş Türk musikisinin ilk kuşak bestecilerinden kimi yurdu adım adım dolaşarak, dağda, bayırda yaşayan insanlarımızı

daha yakından tanıyarak, onların değişlerini, musikilerini derleyerek kendi ruhlarını, kendi gönüllerini onların ruhuyla, gönlüyle bir etmeğe savaşıyor, kimi daha başka yollardan yürüyor... Ama eserler, besteler birbirini kovalıyordu. Böylece kısa bir zaman içinde birçok eser yaratılmış oldu. Artık "Türk ve çağdaş" sanat musikisine doğru hızla yol alınmağa başlanmıştı.

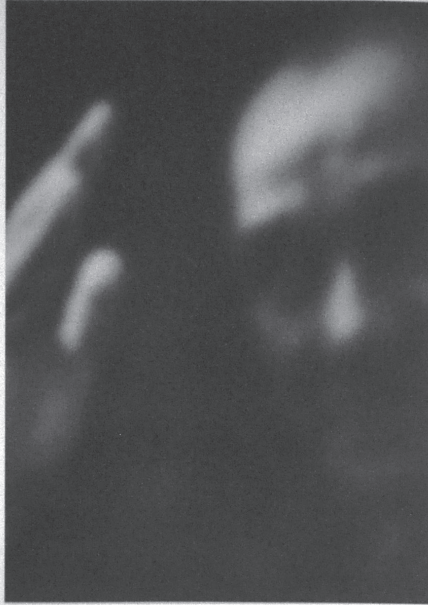
Şimdi artık Cumhuriyetimizin ellinci yılındayız. Muhasebemizi içtenlikle, açık yürekle yapmamız gerekir. Acaba bu elli yıl içinde hep ileri ileri atılımlar mı yaptık? Sürçmelerimiz hiç olmadı mı? Ne yazık ki oldu. Daha bundan on beş - yirmi yıl önce etrafıma bakarak "Bir varmış, bir yokmuş" diye bir yazı yazdığımı hatırlıyorum. Evet, sürçtük, hem de çok... Osmanlılığı hasret çekenler, Atatürk'ün aramızdan ayrılıp gitmesinden sonra, önce sinsi, sonra açık, daha açık, daha da açık bir yolda güçlerini duyurmaya başladılar. Sanki karanlık ile aydınlık savaşı yeniden başlıyor gibidir. Ama ben, her zaman olduğu gibi, iyimserim. Elli yılda kendi alanımızda o kadar güzel şeyler yaptık, öyle yüce doruklara ulaştık ki... Ve toplum gün geçtikçe daha bilinçlenmekte, daha olgunlaşmakta. Atatürk'ün esiniyle elli yılda çok yol aldık, gayrı geri dönülür mü?

* Bu Yazı; Milli Eğitim Basımevi – Ankara 1974, 50 Yıl Konferansları, Sayfa 138-149'da yayımlanmıştır.

FOTOĞRAFLARLA
DOLMABAĞÇE'DEN ANITKABİR'E
(10.11.1938 – 10.11.1953)

PHOTOGRAPHS
FROM DOLMABAĞÇE TO ANITKABİR
(10.11.1938 – 10.11.1953)

*"Benim naçiz vücudum bir gün elbet toprak olacaktır,
fakat Türkiye Cumhuriyeti ilelebet payidar kalacaktır."*

Mustafa Kemal Atatürk

*"One day my mortal body will turn to dust,
But Turkish Republic will stand forever."*

Mustafa Kemal Atatürk

"Fotoğraflarla Dolma Bahçe'den Anıtkabir'e." konulu resimlerden oluşan ATATÜRK sergisi 10 Ekim - 27 Kasım 2016 tarihleri arasında Anıtkabir ATATÜRK ve Kurtuluş Savaşı Müzesi'nde ziyaretçilerin istifadesine sunulacaktır.

Objektife Takılanlar

Objektife Takılanlar

Mutluluklarını Atatürk ile paylaştılar

Hacettepe Tıp Fakültesi 2016 Yılı Mezunları

Mutluluklarını Atatürk ile paylaştılar

Hacettepe Tıp Fakültesi 2016 Yılı Mezunları

Mutluluklarını Atatürk ile paylaştılar

Hacettepe Tıp Fakültesi 2016 Yılı Mezunları

Mutluluklarını Atatürk ile paylaştılar

ANITKABİR DERGİSİ'NDE YAYIMLANACAK YAZILARLA İLGİLİ ESASLAR

1. Genel Kurallar:

- A. Anıtkabir Dergisi üç ayda bir çıkarılmakta, 1000 adet basılmaktadır. Dergide Atatürk ile ilgili araştırma yazıları, makaleler ve şiirlere yer verilmektedir.
- B. Dergiye gönderilen yazılar, daha önce başka yerde yayımlanmamış olmalıdır.
- C. Yazılar, Anıtkabir Derneği Yayın Kurulu tarafından incelenip yayımlanmaya değer görülürse yine aynı kurul tarafından belirlenecek zamanda yayımlanır. Yayımlanmayan yazılar iade edilmez.
- D. Yazıların içeriğinden yazarları sorumludur
- E. Yayın Kurulunca yazılarda içeriğin dışında bir düzeltmenin yapılması durumunda yazarın oluru alınır.
- F. Yazarlar kendilerini tanıtıcı bilgileri (unvan ve görev, kurum, haberleşme adresi, telefon ve belgegeçer numaraları, bir fotoğraf, e-posta adresi) yazılarıyla birlikte Anıtkabir Derneğine gönderirler.
- G. Daha önce hiçbir yerde yayımlanmamış, özgün olan ve Anıtkabir Derneği Yayın Kurulu tarafından yayımlanması uygun görülen yazıların sahiplerine 300 TL telif ücreti ödenir ve 5 adet dergi ücretsiz olarak gönderilir.

2. Dergide Yayımlanması İstenen Yazılarla İlgili Kurallar:

- A. Yazılar A-4 kâğıdının bir yüzüne ve 5 (Beş) sayfayı geçmeyecek şekilde, bilgisayar ortamında Microsoft Word programında yazılır; posta ya da elektronik posta ile gönderilir.
- B. Yazı karakteri arial, başlık 14 punto, metin 12 punto, dipnotlar 8 punto, fotoğraf ve şekiller JPEG formatında, çizelge yazıları 10 punto olarak yazılır.. Makalenin konusu ile ilgili varsa belge ve fotoğrafların asılları yazara geri verilmek üzere posta ile gönderilir.
- C. Metinde satır aralığı tek, paragraf başı boşlukları 0.5, dipnot başlangıçları 0.5 olarak düzenlenir.
- D. Makale içindeki ana başlıklar metnin yazıldığı puntoda, boşluk bırakılmadan, koyu ve küçük harflerle yazılır.
- E. Dipnotlar aynı sayfa altında verilir. Kitap ve makaleler dipnotlarda şu şekilde gösterilir;

(1) Kitap

Yazarın adı ve soyadı, kitabın adı (italik yazılmalıdır), varsa cilt numarası, varsa baskı numarası, basıldığı kent, basan kurum ya da basımevi / yayınevi, basıldığı tarih, sayfa numarası. (Ör. Falih Rıfkı Atay, Çankaya, İstanbul, Bateş Yayınları, 1980, s. 30.)

(2) Makale

Yazarın adı ve soyadı, tırnak işaretleri içerisinde makalenin başlığı, makalenin yayımlandığı derginin adı (italik yazılmalıdır), büyük romen rakamlarıyla cilt numarası, dergi numarası, parantez içinde derginin tarihi, sayfa numarası. (Ör. Fuat Pekin, "Atatürk ve Lyautéy", Belleten, C. XX, No. 80 (Ekim 1956), s. 634.)

F. Sayfaların altında sayfa numaraları verilir.

G. Kısaltma kullanılacaksa; metinde ilk geçtiği yerde ve bir kez olmak üzere kısaltmanın açık ve tam anlatımı yazılır ve kısaltma parantez içerisinde belirtilir. Ör. Türk Dil Kurumu (TDK).

H. Yazar adı ve soyadı yazının ilk sayfasının sağ üst köşesine italik, koyu 12 punto ile yazılır ve yanına (*) işareti konulur, unvan ve görev yeri (*) işareti ile dipnotta belirtilir.

-o0o-

ANITKABİR DERNEĞİ
RESMİ İNTERNET SİTESİ

ONLINE ALIŞVERİŞ
www.anitkabir.com.tr

ANITKABİR HATIRA EŞYA SATIŞ YERİ

**Anıtkabir ve Atatürk temalı hatıralık
ürünleri alabileceğiniz güvenilir adres**

Türkiye

opet'te fark var, temizlik var. ürünler de güzel. daha ne olsun?
yolculukta güvenilir ve güvenli gerçek duraklar.
opet ile kaliteli günleri yakala, hem yakıttan hem zamandan tasarruf et.
opet istasyonlarından çok memnunum. zaten ben opet'ten başka yerden yakıt almıyorum, çok teşekkürler opet.
opet'in kurumsal kimliğine, personelinin duyarlılığına sonsuz teşekkürler. özellikle istasyonda unuttuğumuz
çantamızın bize iadesinde emeği geçenlere ayrıca teşekkürler, aklı kelden, yakıtı opet'ten alacağsın diyorum.

opet candır, gerisi yalandır.
yolculuğumuz boyunca
güvenerek
yolunu gözlediğimiz yer.

**gerçekten temizlik ve
kalite açısından rakipsiz.**
en bakımlı petrol istasyonları opet'in.
güler yüzle karşılıyorlar ve çok temiz, hijyenik.

çok beğeniyorum opet'i.
**iyi ki varsınız,
en iyisi opet.**

tebrik ederim opet. temiz tuvaletleriniz ile zaten takdir topluyorsunuz.
yıllardır motorin ve benzin alıyorum, ondan da memnunum. bir de çocuklara trafik kurallarını
öğretmek konusundaki çabanızdan ötürü teşekkür ederim. opet yolları kısaltıyor.

Türkiye temiz tuvaleti opet'ten öğrendi.
sadece temiz tuvalet projesi değil, örnek köy projesi,
yeşil yol projesi de vardır. gelibolu ve çanakkale şehitliğimize büyük projeler ile destek olmuştur.*

tuvalet denince opet.
**20 senedir
opet'ten
başka yerden
yakıt almam.
her zaman
opet**

yakıt kalitesinde de,
temizlikte de
1 numara

dedi.

Türkiye Müşterinin Sesi Araştırması'nda, akaryakıt sektöründe müşteri bağlılık seviyesi
en yüksek marka Opet seçildi. Performans, kalite, hizmet denince
Türkiye yine Opet dedi. Herkese sonsuz teşekkürler.

*Bu ilandaki müşteri yorumları, gerçek Opet müşterilerinin
sosyal medya hesaplarından alınmıştır.

Koç

/Opet

/OpetTr

opet

TMS - Türkiye Müşterinin Sesi Araştırması, KalDer - Türkiye Kalite Demeli ve Ipsos Araştırma ve Danışmanlık A.Ş. Ortak
Girişimi tarafından yürütülmektedir. Araştırma Temmuz - Aralık 2015 döneminde, il sınırlaması olmadan, 18 yaş üzeri toplam
14.668 kişi ile başanlı görüşmeler üzerinden, telefonla anket yöntemiyle (CATI) yapılmıştır. Her sektör için 1.500 yanıt
üzerinden tesadüfî örneklerle ile raporlanmıştır. Opet, TMS 2015'te akaryakıt istasyonları markaları arasında birinci olmuştur.

